

Elmélkedés művészetről, iparosmunkáról

Mire kíváncsi a közönség?

AZ ELMÚLT EGY HÉT alatt igen sok barátom és ismerősöm tette fel nekem a kérdést: miért haragudtam annyira Gaál Istvánra, miért bántottam, miért voltam olyan kemény és kérelhetetlen?

Műkritikát sohasem szabad magyarázni. Ha valaki ismeri a szóbanforgó művet és olvasta a róla szóló kritikát — s ez után a kritika még magyarázatra szorul: az régen rossz a műnek és a kritikusnak egyaránt. Ami azt is jelenti, hogy az adott műalkotásról — jelen esetben egy filmről — szóló kritikát csak akkor volna jó olvasnia a nagyérdemű közönségnek, ha már tudja, miről van szó. Ha ütközetheti saját véleményével. Ami természetesen nem jelenti azt, hogy ez esetben már mindenben azonosulhat a kritikával. De ha vitatkozik vele, legalább tudja, miről vitázik.

Ez az írás sem született volna meg kizárólag a baráti és ismerősi kérdésfeltevések nyomán. Az ilyen beszélgetések jószerevével a kritikus magánéletéhez tartoznak és nem számítanak közügynek (néhány kivételtől eltekintve). Nem csinálnék közügyet a dologból, ha nem látam volna az ezen a héten bemutatott, 1972-ben készült *Po-szeidon katasztrófa* című amerikai sikerfilmet, melyet Ronald Naeme, egy nagy múltú és sikerekben gazdag pályát befutott angol rendező jegyez. És ha nem keserít el az a tény, hogy a hollywoodi tisztés iparosmunka mennyivel nagyobb elismerést váltott ki belőlem, mint a művészi eszközökben nem szükkölködő magyar operafilm.

A BARÁTI KÉRDÉSEKRE még válaszolhattam azzal a — már-már közhelyszámba menő — mondattal, hogy „*érted haragszom, nem ellened*”. Hogy is haragudhatnék Gaál ellen, amikor a lassanként nosztalgiánk tárgyává váló hatvanas évek elején-közepén olyan filmekkel jelentkezett, melyek az akkori magyar fiatal értelmiséget és az egyetemi-főiskolai ifjúságot egyértelműen a hívévé tették?

nagy nemzedék rövid- és nagyjátékfilmjeit vetítették? Amikor mindről tudtuk, hogy rólunk, nekünk szól, s hogy azt mondják el a maguk tanult nyelvén, a maguk tehetségével, a maguk sajátos kifejező eszközeivel, amit mi is fogalmaztunk a szabadabb szellemű szemináriumokon, a zenszéli vitákon, az egymás közti beszélgetésekben?

A nosztalgia azonban nem minden. Éppen a hollywoodi mesteremberek munkái figyelmetnek rá, hogy csak olyan mozi érdemes csinálni, amely már az első pillanatban torkonragadja az embert és két órán át a székébe kényszeríti. És nem feltétlenül az idegborzoló izgalmak sorozatával. (Ha valahol, akkor Hollywoodban pontosan tudják — másodpercre pontosan! —, hogy a hatásmechanizmus akkor működik tökéletesen, ha a hátborzongató izgalom hat és fél perce után kilenc és háromnegyed pernyi lazítás következik: szerelem, lelki gyötrellem, humor; hogy aztán a kisimult lelkű nézőt annál jobban lehessen sokkolni a következő, halálos feszültséggel.) Az izgalom azonban nem feltétlenül kell, hogy krimi- vagy horrorjellegű legyen. Lehet úgynevezett *intellektuális izgalom* is; igaz, ez többnyire a bevétel rovására megy. De van, amikor *megéri* a költségeket álló producernek.

És itt jön a következő kérdés; ez már a kritikus kérdése. A film elfogadásakor, készülésekor *kinek fontos* a film a rendezőn kívül? Gaál Istvánon és alkotótársain kívül kit érdekelt a film sikere? Mert azt ugye ép ésszel nem gondolhatjuk komolyan, hogy esetenként 15–20 millió forint sorsa nem érdekli mindazokat, akik az elköltéséről döntenek? Még akkor sem, ha az ilyen és ehhez hasonló hazai döntések nem egy személyi felelősségűek; ám a kollektív döntés a felelősséget, a felelősségérzetet is elaprózza. A közönség pedig tüntető távollétével... A kétmillió fává-

hez; tévés napokon pedig negyedszázakkal mennek. Sikerült elérni, hogy a magyar közönség már a jó magyar filmekre sem kíváncsi.

„ODAÁT” ILYESMI nem fordulhat elő. A producer a pénzért az elérhető legjobb minőséget követeli meg. A jövő héten mutatnak be egy „amerikai” *Wim Wenders-filmet*, melyhez *Francis Ford Coppola* (egyebek közt a *Keresztapa* rendezője) adta a pénzt. Jelképesen szólva egyszerűen kipofozta a sokáig ellenkező, tiltakozó Wendersből ezt a kimit. Nem is lett Wenders-stílusú film belőle. Hollywoodi tucatkrimi lett. Ha nem tudnánk, ki rendezte, bizony meg nem mondanánk, melyik ügyes iparosmester jó színvonalú munkája.

Most aztán nehogy azt gondolja valaki, hogy a rendezők terrorizálását kívánom a központi producer, az állam milliósok védelmében. Eszemben sincs. Fontos, hozzáértő és erre hivatott testületek döntenek ilyen kérdésekben és igazán nem kívánkozom a helyükbe. Mint ahogy azt is nagyon jól tudom, hogy „odaát” is készülnek művészfilmek és ezek egy része nem éri el a mi művészfilmjeink színvonalát. Egyszerűen csak arra vagyok kíváncsi, hogy ha már nem számít, ha már nem érdekes a filmek *sikere*, ha ennyire elidegenedett egymástól közönség és filmalkotók (valamint a magyar filmművészet anyagi fedezetét biztosítók) tábora, akkor kinek, kiknek készülnek a magyar filmek?

MERT LEHETSÉGES, hogy a kulturális szférában mindennütt feszítő anyagi helyzet a magyar filmipar sok kérdésére is választ adhat, lehet, hogy a színpalak mögött zajló események kitergetése magyarázat lehet sok mindenre, ám a közönség nem ezekre kíváncsi, hanem a filmekre. Illetve már azokra sem. Az elkészült műalkotás hibáit és erényeit nem lehet, de nem is szabad művészetén kívül álló dolgokkal ma-

Ne csak fizess!

Az adósság csapdájában

Aki adósságba verte magát, annak tartozását vissza kell fizetni. Ez kis vállalatokra és államokra egyaránt áll. A kölcsön terhével élő ország például jövedelmét nem használhatja fel teljes egészében, hanem annak egy részét át kell adnia hitelezőinek. A felvett kölcsönökre kamatot kell fizetni és a hitelmegállapodásnak megfelelően a tőkét is törleszteni kell. Ez a szabály. További bonyodalom, hogy az adósságszolgálatot általában nem a szóban forgó ország saját nemzeti valutájában kell teljesíteni, hanem olyan pénznemben, amellyel a nemzetközi pénzügy maga is dolgozik.

Aki dollárt vett fel, annak természetesen dollárban is kell törlesztenie. Az adósnak ennek megfelelően nem csupán arról kell gondoskodnia, hogy a megtermelt nemzeti jövedelmének egy részét *ne otthon használja fel*, hisz az mást illet, hanem azt is biztosítani kell, hogy a kívánt összeg a megfelelő valutában álljon rendelkezésre. Ez pedig a leggyakrabban csak *exporttal* helyettesíthető. A hitelt törlesztő tehát *kénytelen áru* és *szolgáltatásai* egy részét „félretenni” hitelezőinek. Ezért a részért nem importálhat.

Fejlődők gondjai

Mindezek magyarázzák, miért számolják ma egyre gyakrabban egy adós ország esetében az úgynevezett *adósságszolgálati rátát*, azt a viszonyszámot, mely azt mutatja, hogy áru- és szolgáltatásexportja hány százalékát is kell neki adóssága kamataira és tőketörlesztésére fordítania.

A nemzetközi lista élén jelenleg *Argentína* áll, az ország devizabevételeinek 80 százalékával nem rendelkezhet már szabadon. Igen magas a ráta Brazília esetében is, 41 százalékos. Mexikó a maga 59 százalékkal éppúgy veszélyes helyzetben van, mint Nigéria, ahol a bevételek 40 százalékának van meg eleve a helye. A rangsorban előkelő helyet „vivott ki” még magának Marokkó — 48 százalék, Uruguay — 45 százalék és Peru is. Igaz, ez utóbbi esetében az exportnak „csak” 33 százalékára teszik rá kezüket képletesen azonnal a hitelezők.

Az elmúlt évek problémája éppen az volt, hogy a jelentős

adósságállománnyal küzdő fejlődő országok egy része a menetrend szerinti visszafizetéssel gazdaságilag szinte *reménytelen* helyzetbe került. Az a devizabevétel ugyanis, amely az adósságszolgálat után szabad rendelkezésre maradt, *kevésnek bizonyult*. Különösen állt ez a megállapítás azon államokra, melyek kénytelenek voltak energiaszükségletük vagy élelmük egy részét is importból fedezni olyan körülmények között, amikor az általuk exportált termékek ára a világpiacon csökkent. A csőd *elkerülésére* a hitelezők és az adós azt a megoldást választották, hogy a kölcsönöket átütemezték.

Ez a gyakorlatban általában azt jelentette, hogy a szóban forgó állam rendszeresen fizette továbbra is a kamatokat — ezek rátáját persze megemelték —, *míg a tőke törlesztésére néhány éves haladékot kaphatott*. Ez a módszer a bankoknak is megfelelő volt.

Ameddig ugyanis a hitelye az adós rendben fizetett kamatot, addig a pénzügyi intézetek könyveiben a kölcsön továbbra is „jó kihelyezésként” szerepelhetett. Ellenkező esetben az összeget a tartalék terhére kellett volna leírni, ami az osztalékot váró részvényesek nemtetszésével találkozott volna. Az új helyzetnek megfelelően a nemzetközi pénzügy *új mutatót alkotott*, ez a ráta a kamatkötelezettségeket viszonyította az éves exportbevételekhez.

Önkényes lépések

Ez a mutató sem alacsony 1985 végén jó néhány fejlődő ország esetében. Argentína kivételének 52 százalékát teszik ki az esedékes kamatok, Braziliánál a mutató 37 százalék. A különbség viszont már Nigéria esetében jelentős, a kamatok ugyanis exportbevételeinek „csak” 15 százalékára tartanak igényt. Marokkó 26 százalékkal, Mexikói pedig 35 százalékkal szerepel a listán. Néhány állam esetében tehát a kamatszolgálati mutató is olyan magas, hogy további külső beavatkozás nélkül aligha lenne elkerülhető a gazdasági lehetetlenség. Egy bizonyos ponton túl ugyanis *a kamatok sem törleszthetők pusztán a folyó kiviteltől, hisz akkor nem maradna pénz a létszükségletet fedező behozatalra sem*.

Az adós államnak tehát éppen azért, hogy a hiteleket a jövőben *biztosabban vissza tudja fizetni*, újabb hitelekre van szüksége. Ellenkező esetben fejlődni nem képes, hisz nincs miből technikát importálnia. Hazai ipara kapacitását teljes egészében kihasználni *nem tudja*, hisz meg kell gondolnia a szükséges nyersanyagok, félkésztermékek behozatalát. A lakossági vásárlóerő korlátozása pedig belpolitikai problémákhoz vezethet. A nyolcvanas évek közepén a nemzetközi pénzügyi körök egyre inkább felismerték, hogy *a hitelvisszafizetés hosszú távú biztonsága érdekében tarthatatlan az a gyakorlat, mely az eladósodott fejlődő országokból folyamatosan tőkét von ki*, vagyis a kamatifizéseken és tőketörlesztésen túl nem biztosít számukra új hiteleket. Ez az eljárás ugyanis hosszú távon vezélyezteteti az adós országok gazdasági potenciálját és így törlesztőképességét is. Intő jel volt, hogy Peru elnöke nemrég egyoldalúan bejelentette: országa csak az exportbevételek 10 százalékát szánja törlesztésre. 1986 elején Nigéria elnöke követte példáját, Lagos 30 százalékát szánta a kivitelnak adósságszolgálati célokra, miközben az idén az érvényes megállapodások szerint 60 százalékra lenne szükség.

A Baker-terv

A nemzetközi pénzügyi rendszer ilyen egyoldalú és önkényes „felülvizsgálata” nyilvánvalóan *nem módszer* és csak *akadály* lehet annak, hogy a fejlődő világ *néhány kiemelt adósa gondjaira a hitelezők és a kölcsönök felvevői közösen megoldást találjanak*. A kiutat inkább az úgynevezett Baker-terv jelenti, mely három éven keresztül évi 20 milliárd dollár értékben biztosítja a legeladósodottabb 15 fejlődő országnak abban az esetben, ha megfelelő gazdaságpolitikát folytatnak.

Ez a megközelítés tükrözi némiképp, hogy a néha 100 milliárd dollár felé közelítő adóssághegyek jövőbeni sorsa kezd a hitelezők és az adósok közös ügye lenni. Csak ilyen módon lehet elkerülni azt, hogy a harmadik világ adósságproblémájából a világgazdaságot megrázó adósságválság legyen.

Gara Szabolcs

Kis zseniből lesz a nagy?

A d4-es gyaloggal kezd-nék, ha fehér vagyok — néz-rám Gáborka mélybarna sze-meivel, és nem érti, hogy a fel-nőtt néni miért is kérdez osto-baságokat. Csendben iszoga-tunk. Ahogy fogy a narancslé, megtudom tőle, hogy a cuset-t egy négy ágyas mozgó hálószo-ba a vonaton, a penny angol pénz és fillérke, s hogy a nagy-vázsonyi vár pincéjében látott először igazi fegyvereket. Gá-

felszereltek vagyunk, mert ala-pításkor az Akadémia és a hoz-zá tartozó tudományos intézetek ugyancsak zsebükbe nyúltak. Amire nagyon ügyelünk az az, hogy ne csupán a tárgyi kör-nyezet legyen kellemes és kor-szerű, hanem megfelelően kép-zett óvónők neveljék a gye-rekeket, s lehetőséget nyújtsa-nak ahhoz, hogy képességeiket mindjobban kibontakoztassák. Ezek a képességek természet-

Mit gondol — faggatom a pszichológust — érdemes-e a ki-ugróan tehetséges gyerekek számára külön iskolát működ-tetni? Ilyen iskolák léteznek a Szovjetunióban Moszkvában és Novoszibirszkben, de léteznek az USA-ban és Angliában is?

— Nem érzem magam ille-tékesnek, hogy elit iskola ügyé-ben nyilatkozzam — hárit el Szegál Borisz. — Még akkor sem, ha nyilvánvalóan nem tár-

Dél előtt az MTA Bimbó úti óvodájában

Fotó: Sárközy György

borka óvodás, 5 éves. Ksz, — azaz *kísérleti személy*, résztve-vője annak a krosszkulturális vizsgálatnak amely hazánkban, Angliában és Olaszországban folyik. A három résztvevő or-szág pszichológusai azt vizs-gálják, hogy a különböző kul-túrákban élő gyermekek szo-ciális interakciója milyen, s az intézményi nevelés miképpen hat a gyermekek személyisé-gére. E vizsgálat *melléktermé-keként* az intelligencia és te-hetség kérdését is vizsgálják náluk.

A Bimbó úti óvoda egyik csoportjában, három-négy olyan gyerek is jár akinek az intel-ligenciahányadosa jóval maga-sabb mint például *Napoleoné* volt. Közülük az egyiket *Nórikát* már többmillió tévéző is-merheti. Ötévesen ír, olvas, an-golul tud, fújja az Árpád-házi királyokat s tájékozott a görög mitológiában. Ivócimborám, Gáborka húszig elvégez min-den alapműveletet fejben, a be-szélgetésben résztvevő, vele egykorú *Villő* a parlamenti de-

sen nem csupán a *környezet* hatására alakultak, hanem *genetikailag* is meghatározottak.

Krutyevszkij szovjet pszicho-lógus szerint igen ritka az át-lagtól *erősen* eltérő intelligen-ciahányadossal rendelkező em-ber, azaz a zseni. A történeti pszichológia a legmagasabb intelligencia-hányadossal ren-delkező embernek *Francis Gal-ton*t tartja, aki *Darwin* unoka-estvére volt és két és fél éves korában írt levele alapján állapították meg a tudósok ki-ugró intelligenciahányadosát. Krutyevszkij azonban vizsgálá-tai során rámutatott arra is, hogy nem minden kiugró ké-pességű gyerek tudja tehetségét megfelelően realizálni. Tehát nem biztos, hogy a kis zseniből lesz a nagy.

— Vajon romolhat-e az intel-ligenciahányados környeze-ti hatásra — gondolok itt rossz óvodára, gyenge iskolára stb. — kérdezem dr. *Szegál Borisz* pszichológust a kutatás magyar résztvevőjét.

Az intelligenciahányados in-

sadalmi elit képzésről van szó. Egy-egy ilyen zseniképző iskola mindenképpen óriási költség, s mint a fent idézett Krutyevsz-kij vizsgálatai is bizonyítják, nem biztos, hogy megtérül. *Edison*t 8 éves korában kisegítő iskolába akarták küldeni, és később — mint tudjuk — egész jól elboldogult. Az elit iskolák-kal szemben az az aggályom, hogy erősen *csökkenti a társa-dalmi felelősségérzetet* és erősíti azokat az értékeket melyek egy szélsőségesen individualista életvezetéshez szükségesek. Ak-kor már inkább az angol szisz-témát tartom szerencsésebb-nek, ahol egy *évfolyamon belül* van differenciált oktatás, de egyik csoportból a tananyag el-sajátítása után át lehet jutni a másikba, a magasabb szintű-be.

Ennek a tehetségkutatásnak tulajdonképpen még csak az *elején vagyunk*, hiszen ez hosszútávú vizsgálat. Bizonyos vagyok benne, hogy tehetséges gyerekeket, az átlagostól jelleg-

A mikor az ötvenes évek második felében néhány amerikai városban feltűntek az első, „háziállatnak” becézett Toyota gépkocsik, kevesen gondolták a lekicsinyülő mosoly közben, hogy alig 30 év múltán a Toyota a General Motors világpiacon pozíciójának megközelítését tűzi ki céljául. A világ harmadik legnagyobb autógyára néhány évvel ezelőtt állította stratégiája középpontjába az ügynevezett „Global-10” programot, amely a világ autópiacon 10 százalékának megszerzését célozza meg. Nemrégiben viszont 12 százalékra emelték a vállalat vezetői a „tervszámot”, s ennek teljesítése annyit jelentene, hogy a General Motors piaci részaránya 20 százalék alá csökken. Az Egyesült Államokban ma már elérhetőnek vélik a Toyota-birodalom célkitűzését, hiszen a japán óriáscég mérföldes léptekkel — és igen tervszerűen — hódít az amerikai piacon.

Az Aichi-módszer

A Toyota ma egymaga több autót ad el az Egyesült Államokban, mint bármelyik külföldi versenytársa, pedig nincs is saját termelőüzeme amerikai földön. Az ázsiai ország többi jelentős „márkájá” — Nissan, Honda stb. — több gyárat létesített az Egyesült Államokban, hogy részben kicselezze a három éven át érvényben volt „önkéntes” exportkorlátozást. A Toyota csak idén, a korlátozás megszüntetése után határozta el észak-amerikai termelőbázisainak kiépítését. A tervek szerint 100 millió dolláros beruházással Kanadában épül hamarosan egy autógyár évi 50 000 Corolla összeszerelésére. Az USA-ban viszont hamarosan megkezdik félmilliárd dollár beruházással az első Toyota-üzem létesítését — évi 200 000 Camry típus gyártására. Ha a közvetlen exportot is figyelembe vesszük, akkor a két új gyár kapacitásával együtt a Toyota a nyolcvanas évek végére évente több mint egymillió gépkocsival képviselteti magát Kanadán és az USA piacán. (Összehasonlításképp: idén az USA-ban mintegy 15 millió autót talált gazdára, ebből négy millió a kis teherautók és a speciális járművek száma.)

A japán autópiacon évenként át nagyon tudatos és részletesen kidolgozott „haditervvel” készült amerikai letelepedésére. A kaliforniai Fremontban a General Motorszal közös vállalkozásban működött egy kísérleti autógyár, amely tulajdonképpen oktatási célokat szolgált: a GM kérésére a Toyota itt tanította a kiskocsi-készítés tudományát.

Egyelőre egyetlen külföldi versenytársnak sem sikerült elsajátítania a Toyota ügynevezett „azonnali” termelési módszerét. Ennek lényege abban áll, hogy a cég szerelőszerkezetei bármikor, percek alatt átválthatók másfajta modellek gyártására. A Toyotának nem jelent gondot az azonnali átállás a négyhengeresről a hathengeres kocsik készítésére, a konkurenciánál viszont ez heteket, hónapokat is igénybe vehet. A módszer titka az Aichi megyében (Nagoyától nem messze) létesített Toyota-város szervezettségében keresendő. Tulajdonképpen ezt a rendszert szeretné „kicsiben” megvalósítani a Toyota az USA-ban építendő üzeménél is, s az átmentés előkészületei — a „haditervek” megfelelően — rendszerben folynak.

Az eredeti „Toyota City” Japánban — állam és államban. Itt működik a cég tíz gyára közül

nyolc, s ez a termelés pontos és magas színvonalú szervezését, összehangolását teszi lehetővé. (Erdemes megjegyezni, hogy a vállalat „maradék” két üzeme sem fekszik a központtól távolabb 60 kilométernél.) A termelés földrajzi „összesűrítése” az óramű pontosságú alvállalkozói szállítókakkal kiegészítve biztosítja, hogy az összeszerelésre kerülő alkatrészek néhány óránál nem töltenek többet a raktárban. Persze ehhez olyan beszállítókra van szükség, amilyenekkel a Toyota rendelkezik. S valahol itt van a Toyota sikereinek a titka.

AZ EGYIK MODELL

A Nissant és a Mazdát megelőzve 42 százalékkal részesedik

Az alvállalkozók, a beszállítók körében a Toyota katonás fegyelmet épített ki, gyakorlatilag teljes mértékben uralma alatt tartja őket. 300 legfontosabb szállítópartnerét társnak tekinti, s ennek megfelelően igényt tart arra, hogy betekintsen üzleti könyveikbe, sőt még az árakat is meghatározza. Amennyiben a Toyota árcsökkenésre szánja el magát, beszállítóinak is mérsékelniük kell az árakat. Hogy ezt a nyomást a legfontosabb alvállalkozók el tudják viselni, kénytelenek ők is beszállítókat alkalmazni. A második alvállalkozói vonalat képviselő 5000 szállítónak újabb 20 000 — sokszor manuális szinten álló — „bedolgozója” van. Ez a többszörös alárendeltségi és védvonal biztosítja a Toyota számára a termelés pontos ütemezhetőségét, valamint a kedvező árakat.

Figyelmeztetés a bárban

Ma már ipartörténelmi legenda, hogy a Toyota teljes hűséget, lojalitást vár el minden dolgozójától, akik reggelenként a cég himnuszát éneklik el munkakezdés előtt. „Minden dolgozónk testvérünk” — hangzik a vállalat jelmondata, s ennek megfelelően a Toyota igyekszik gondoskodni alkalmazottainak munka- és szabadidejéről. Számos üdülőt, klubot, orvosi intézményt, szupermarketet létesített dolgozóinak számára, akik viszont nagyobb munkateljesítménnyel és céhűséggel igyekeznek viszonyozni ezt a patriarkális gondoskodást. (1951 óta a Toyota-dolgozók 10 millió javaslatot tettek a költségcsökkentésre és a termelés hatékonyságának fokozására.)

Toyota City közigazgatási hivatalnokainak 80 százaléka nyugdíjba vonult alkalmazottja a cégnek. A város lakosságának 80 százaléka dolgozik az autópiacon, s ők meglehetősen fegyelmezett életmódot folytatnak. A város bárjai éjfélkor zárnak — ez meglehetősen

Autóipar

„Global-10”

Toyota kontra General Motors Letelepedési haditerv

szolgáltatásban és nem utolsósorban a piaci alkalmazkodás vonatkozásában.

Nem kis érdeme van a cég amerikai behatolási programja kidolgozásában Snoichiro Toyodának, aki a Toyota Motor — éves termelése 25,3 milliárd dollár — élén áll, s a Toyoda-dinasztia egyik legsikeresebb tagja. A 60 éves vállalati vezető fia a cég alapítójának, s unokája a legendás Sakichi Toyodának, akit találmányai miatt a japán Edisonnak tartanak. (A nagypapa textilüzeme tekinthető a vállalatbirodalom őseinek.)

A Toyota a japán nemzeti össztermék 3 százalékát állítja elő évente, s az autóiparon kívül jelentős érdekeltségei vannak a textiliparban, a szerszámgép-gyártásban, az elektronikában, valamint a kereskedelemben. A cég vagyona 5 milliárd dollárra tehető, beruházásra évente 1,4 milliárd dollárt fordít. A Toyoda család Japán egyik leggazdagabb dinasztiája, a gondosan titkolt vagyonról mindössze annyi szivárgott ki, hogy a család az ország legnagyobb adófizetői közé tartozik. A család mindössze a részvények 2 százalékát tartja a kezében, a hatalmat a saját tulajdonában levő bankokon és biztosítótársaságokon keresztül gyakorolja.

Családi háttérrel

A rövid autópiacon történelemre visszatekintő vállalat saját hazájában is nagyhatalom: a Nissant és a Mazdát megelőzve 42 százalékkal részesedik a japán autópiacon, ami ott, ahol gyakorlatilag élet-halál verseny folyik a vásárlókért, komoly teljesítménynek számít.

Ezzel az erővel és családi háttérrel kell szembenéznie az amerikai autógyártásnak hazai piacán. A General Motors, a Ford és a Chrysler — hatalmas anyagi áldozatok árán — időben „áramvonalasította” önmagát: megszüntették a gazdaságtalan termelést, számos robotot állítottak be, az igényeknek megfelelő típusokkal jelentkeznek a piacon, csökkentették a vezetők és a dolgozók létszámát stb. Mindez azonban csak a lépéstartáshoz volt elegendő, valamint ahhoz, hogy az amerikai autópiacon a korábrinál kedvezőbb állapotban fogadhatta a japán autóáradatot.

Az USA-ban eladott személyautók közül már ma is minden negyedik külföldön készült, s Detroit nem tartja kizártnak, hogy a „japán invázió” következtében ez az arány egyharmadra változik.

GARA SZABOLCS

A Duna mentén

Somlóvásárhely 1628 pénze

Szent László idegen aranyakon

Linzi a Duna két partján terül el. Az osztrák nagyvárosban megrendezett magyar numizmatikai kiállításon joggal mutathattak rá szervezők-rendezők a Duna összekötő szerepére, amelyet sok-sok évszázada tölt be a nagy folyam. A Duna menti városok a kelet-nyugati kapcsolatok alakításában mindenkor fontos feladatot vállalnak a történelem kezdetétől napjainkig. (A továbbiakban dr. Gedai Istvánnak, a Magyar Nemzeti Múzeum éremtára vezetőjének a kiállítás alkalmával elhangzott előadásából idézünk.)

Regia és Regina

A bajor herceg, majd német-római császár Henrik húga, Gizella lett az első magyar király felesége. Az akkori magyar főváros Esztergom volt. Közte és a bajor főváros, Regensburg között a Duna kínálkozott a legégyesze-rűbb, legtermészetesebb útnak. A numizmatika művelői feltételezik, hogy az első magyar pénzek „Regia Civitas” felirata minden bizonytalanságot Regensburg középkori nevére is utal, azt a várost ugyanis „Regina Civitas”-nak mondták. (A linzi kiállítás látogatói István király és Gizella királyné képe mellett II. Henrik denárát és a magyar denárt is összehasonlíthatták.)

Az éremleletek elemzői hasznos segítséget nyújtanak a történelem-tudományoknak. Oklevelek hiteles közléseivel vetekszik, ha a numizmatika „megfejt” a leletek üzenetét. Így bizton lehet állítani, hogy bár a politikai kapcsolatok Magyarország és a német-római császárság között a XI. század kezdetétől szorosra fonódtak, a magyar külkereskedelem mégis észak-dél irányú volt. A magyarok legfontosabb kereskedelmi partnerei Bizác és a XI. század közepéig a vikíngek voltak! Ezt jelzik a Skandináviában előkerült korabeli magyar pénzek, illetve a Kárpát-medencében talált bizánci érmék. Megint csak a leletek segítségével lehet bizonyítani, hogy a XII–XIII. század fordulóján a magyar külkereskedelem Nyugat felé vált át. Ennek a jele, hogy friesachi, majd bécsi denárok kezdenek Magyarországon forogni az idő tájt. (Hat-hét évszázad után pedig leletekben felbukkanni.)

Egy kis gazdaságtörténet: Európában az ezüstdenár válsága kiéleződött a XIII. században. A gazdasági élet fejlődése már nagyobb értékű pénzt követel. Ezt az igényt az aranypénz elégíti ki.

Elsőnek az itáliai Firenze vetet aranypénzt 1252-ben. Néhány évtizedbe telik, s Európa valamennyi jelentős pénzkiadójára rátér az aranypénz verésére. Magyar-

Antikensammlung der Stadt Winterthur
Villa Bühler, Lindstrasse 8

Öffnungszeiten: Dienstag, Mittwoch, Donnerstag und Samstag jeweils 14–17 Uhr.
Führungen nach Voranmeldung. Telefon 052/84 51 46

14. Januar bis
16. August 1986

UNGARN

1000 Jahre Geschichte
in Münzen und Medaillen

SCHWEIZERISCHE KREDITANSTALT
CREDIT SUISSE
CREDITO SVIZZERO

EZER ÉV TÖRTÉNELME PÉNZEKBE – SVÁJCI PLAKÁT

A linzi kiállításnak megérdemelt nagy sikere volt

országon Károly Róbert a maga nagyszabású pénzreformja keretében kezd aranypénzt veretni 1325 körül. Ő még a firenzei aranyforintot utánozta. Utóda, Nagy Lajos már jellegzetes magyar éremképet tettetett aranyaira, Szent Lászlót, a lovagkirályt, aki az ő lovagi ideálja volt. Az előlapon a királyi család címerelemével bővített magyar címer látszott, a hátlapon pedig Szent László — ez az éremkép több mint egy évszázadra meghatározta a magyar aranyforint képét!

Érdemes megjegyezni, hogy az idő tájt a legtöbb európai ország behozatalra szorult aranyból. Az afrikai aranybányák aranyát az araboktól Itália szerezte be s közvetítette a földrészt számos országának. Magyarország aranytermelése a XIV. században európai viszonylatban kiugróan magas volt: Csehország például évente 100 kilogramm aranyat termelt, Európa összes többi országa további 100 kilogrammot, Magyarország pedig minden évben 1000 kilogrammot! A magyar aranypénzverés nyersanyagalapja hosszú időre biztosítottak látszott. A nyersaranyra a királyok kiviteli tilalmat rendelték el. Az aranyban való gazdagság ugyanakkor némiképp hátrányos következményekkel is járt: semmi és senki nem serkentette az ipart, hogy versenyképessé váljék, a külkereskedelmi deficitet könnyű volt arannyal kiegyenlíteni.

Dr. Gedai István megállapítása szerint a magyar aranyak nagyfokú kiáramlása Nagy Lajos alatt kezdődött el. Amikor Erzsébet anyakirályné Nápolyba ment, hogy Lajos öccsének, Endrénének a nápolyi trónt biztosítsa, 21 000 márkára színtaranyat (ez 5,145 kilogramm arany), 27 000 márkára színezüstöt és félköböl aranypénzt vitt magával. E hatalmas kincs odalett... Emellett a magyarországi kereskedelem kisebb tételekben, de állandóan fogyasztotta a pénzzé vert aranyat. A külföldi éremle-

letek azt mutatják, hogy akkoriban Itália, aztán Ausztria és rajta keresztül Nyugat-Európa, továbbá Cseh- és Morvaország, valamint kisebb mértékben a Balkán felé áramlottak a magyar aranypénzek.

A három, nyugati irányba vezető út közül a Duna és az északi irány látszik legélénkebbnek. Az Anjouk korában Itáliából három, magyar aranyakat is tartalmazó lelet ismeretes. Ausztriából, Németországból és Franciaországból, valamint a Németalföldről, amely területek felé tehát feltételezhetően a Duna volt a legfontosabb út, 23 leletről tudunk!

kedelem révén kerültek Magyarországra.

Új jelenség ez idő tájt: a török ellen harcoló zsoldosok is hoznak magukkal pénzt a császárság különböző városaiból, tartományai-ból, a svájci kantonokból. Az ország nagy része hadszíntérré válván, igen gyakori jelenség, hogy a nemesurak, a kereskedők vagyosukat a földbe rejtik, de aztán már nem tudják újra előadni, s csak a kései századokban bukkan-nak rá az emberek, legtöbbször a véletlen folytán.

Az 1542-es évszám olvasható le a híres somlóvásárhelyi lelet utolsó pénzén. 1628 darabból állt ez a kincs. Mi minden volt benne! Felső- és alsó-ausztriai, stájer, karintiai, tiroli, cseh, sziléziai, bajor, brandenburgi, glatzi, hennebergi, kempteni, konstanzi, leuchtenbergi, nördlingeni, öttingeni, passauai, regensburgi, salzburgi, schaffhausen-i és überlingeni veretek fordultak elő. A felsorolásból is látható, hogy a legtöbbjük Duna menti város verdejéből származott.

Akkoriban a magyarországi forgalomban Ferdinánd tiroli főhercegnek Halliban vert tallérjai is jelentősékké váltak, ezek az ezüstpénzek a török elleni segítségként kerültek ide. Gedai István arra hívja fel a figyelmet, hogy török pénzeket alig tartalmaznak a magyarországi leletek, csak néha-néha csatlakozik a magyar denárokhöz török akce is. Még török arany kerül elő inkább egyszerűen, mint például az 1947-ben előkerült esztergomi leletben: ott 540 tallér és 10 lengyel hármás garas mellett három török aranypénz is volt. Az utolsó kibocsátási év 1594 volt.

Déri és Debrecen

A linzi kiállításnak megérdemelt nagy sikere volt. Jelezte a magyar pénzek iránti nemzetközi érdeklődést, a magyar numizmatika nemzetközi elismerését. (Itt lehet megemlíteni, hogy nyugati határaink közelében az idegenforgalom számára új vonzerőt jelenthet a nagyeceni Széchenyi Múzeumban az állandó magyar pénztörténeti kiállítás, amelyet a soproni múzeum anyagából állítottak össze.)

A magyar numizmatika jeles eseménye volt a debreceni kiállítás: a múzeumalapító Déri Frigyes páratlan értékű anyagot adományozott annak idején a városnak, s a Nemzeti Múzeum után a Déri Múzeum őrizi az ország második legnagyobb numizmatikai gyűjteményét. A mostani kiállítás válogatás a raktári anyagból. Egyben évfordulót jelzett: 60 éve alakult meg a Magyar Numizmatikai Társulat debreceni csoportja. A debreceni kiállítást kapcsán nemzetközi konferenciát is rendeztek, amelynek részvevői megvitathatták Kahler Frigyes előadása után a XVI–XVII. századi magyar pénzverés és Molnár Lászlónak, a Központi Bányászati Múzeum igazgatójának előadását követően a korszak magyar nemesfém-bányászatainak kérdéseit.

Az új esztendő újabb érdekes numizmatikai eseménye lesz magyar szempontból az, hogy a svájci Winterthurban a város „Münzkabinet”-jében a Bühler-villában január 14-étől augusztus 16-áig magyar pénzekből és emlékérmékből kiállítást rendeznek, ezer év történelmének illusztrálására. Ez is újabb bizonyíték a nemzetközi érdeklődésre, a gyűjtők, a történészek szemében a magyar pénzverés megbecsült voltára.

Továbbra is mérsékelt konjunktúra

Csökkenő vállalati beruházások az USA-ban

A gyengülő dollárra épülő remények

Az 1985-ös esztendőnek a tervezettnél jóval alacsonyabb gazdasági növekedése, valamint a vállalati profitok számottevő visszaesése következtében az amerikai vállalatok többsége jövőre csökkenti beruházásait. 1984-ben az amerikai cégek 354,4 milliárd dollárt fordítottak beruházásra, 1985-ben pedig 384,4 milliárd dollár volt az investíciók összege. A 30 milliárd dolláros növekedés azal magyarázható, hogy az Egyesült Államok gazdasága 1984-ben rekordnövekedést — 6,9 százalék — ért el, s a vállalatok beruházási terveik összeállításakor még bíztak a konjunktúra folytatódásában.

A Szilícium-völgyben is

A MacGraw-Hill kiadóvállalat egész országra kiterjedő felmérése szerint 1986-ban az amerikai vállalatok várhatóan 380,7 milliárd dollárt fordítanak beruházásra, 1 százalékkal kevesebbet, mint 1985-ben. Az egyes ágazatok között természetesen igen nagy a szóródás a beruházások vonatkozásában is, mintegy jelezve a szektor saját értékítéletét konjunktúrájának alakulásáról.

A tartós fogyasztási cikkeket előállító iparágban 1986-ban 2,1 százalékkal kevesebb pénzt fordítanak beruházásra (73,4 milliárd dollárt), mint 1985-ben. Az ágazaton belül a vas- és acélipar 3,3, az üvegipar pedig 9,6 százalékkal ruház be kevesebbet. Az USA egyik vezető acélipari vállalata, a Bethlehem Steel például beruházási kiadásait az idei 325-ről 200 millió dollárra csökkenti. Valamelyest csökkentik beruházásaikat a Szilícium-völgy vállalatai is, hiszen újabb jelentősebb pénzüsszegek már

nem segítenének a versenyképesség megőrzésében: a félvezetők világpiaci ára rohamosan esik, a japán versenytársak pedig még az amerikai piacról is mindinkább kiszorítják a hazai cégeket egyes félvezetők értékesítésében.

Kedvező konjunktúrára számít viszont a repülőgépgyártás, valamint a műszeripar. A nagy repülőgépgyárak 1986-ban 4,22 milliárd dolláros beruházást hajtanak végre, 6,8 százalékkal haladja meg ez az összeg az 1985. évit. Az ágazat legmagasabb beruházási-ráta-növekedésével a kedvező üzletmenetet élvező műszeripar dicsekedhet: 1986-ban 4 milliárd dollár jut beruházásra, az ideinél 7,8 százalékkal több.

Gumi- és műanyagipar

Az úgynevezett nem tartós fogyasztási cikkeket előállító ágazat összességében 2,4 százalékkal — 81,6 milliárd dollárral — növeli beruházásait jövőre. Az Egyesült Államok összes iparága közül 1986-ban a gumi- és műanyagipar növeli a legnagyobb ütemben beruházásait, 18 százalékos emelkedésre számítanak. A papír- ipar 9,7, az élelmiszeripar pedig 2,6 százalékkal fordít többet beruházásra, mint idén. Az amerikai statisztika ehhez az ágazathoz sorolja az olajfeldolgozást is, ahol mindössze 0,5 százalékos beruházásnövekedést terveznek a vállalatok. (Abszolút értékben az 1986-os beruházások összege 27,7 milliárd dollár lesz.) Jól tükrözi a textilipar kilátásait és az importverseny miatt egyre csökkenő értékesítési lehetőségeit, hogy az ezen a területen te-

vékenykedő vállalatok 1986-ban 8,9 százalékkal mérséklék beruházásaikat.

Mérsékelt konjunktúra

A bányászati és szolgáltatási ágazatban az ideihez képest 1,7 százalékos beruházáscsökkenés várható, s a szektor összberuházásainak értéke nem haladja meg a 225,7 milliárd dollárt. Különösen feltűnő a bányáipar beruházásainak 19,3 százalékos zuhanása, amely többek között az alacsony nyersanyagárakkal, valamint az amerikai konjunktúra lánghaságával magyarázható. Az elektromos áramtermelő szektor az ideihez képest jövőre 15,5 százalékkal fogja vissza beruházásait. Csaknem 6 százalékkal növekszik viszont a földgázfeldolgozók beruházása, jelezve, hogy az Egyesült Államokban a gázenergia hasznosítása előtérbe került. A vasutak 3,7 százalékkal emelik beruházási kiadásait, a légi közlekedési vállalatok viszont 1 százalékkal csökkentik. A távközlési szolgáltatások bővítésére 31,7 milliárd dollárt, az ideinél 2,3 százalékkal többet fordítanak.

A beruházási összegek csökkenése már tükrözi az amerikai közgazdászok előrejelzését, a GNP jövő évi növekedéséről: a gazdasági növekedés 1986-ban jó esetben 3,5 százalékos lesz, miközben az infláció 4,5 százalékra gyorsul majd fel. Ebben a továbbra is mérsékelt konjunktúrában a beruházási javak és a fogyasztási cikkeket előállító vállalatok csak abban reménykedhetnek, hogy a gyengülő dollár megdrágítja a behozatalt, s így relatíve több megrendelésre számíthatnak.

G. Sz.

A népgazdaság

(Folytatás az 1. oldalról)

tina II. távbeszélő-központ befejezésével és egyéb kisebb fejlesztésekkel ez évben több mint 50 ezer új telefonállomás bekapcsolására került sor. A vízgazdálkodásban kapacitásbővítés elsősorban az egészséges ivóvízzel való ellátás, a szennyvízelvezetés- és tisztítás területén történt. A fejlesztések eredményeként 140 ezer lakos jutott közműves ivóvízhez.

A népgazdaságban a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma kis mértékben csökken. Mérséklődik a létszám az iparban, az építőiparban és a mezőgazdaságban, növekszik a nem termelő ágazatokban. A foglalkoztatás hatékonysága népgazdasági szinten nem javult kellő mértékben. A munkás-alkalmazotti bérek és keresetek növekedése a számított 7—7,5 százaléknál valamelyest gyorsabb lesz, míg a mezőgazdasági keresetek elmaradnak attól. A kisvállalkozásokból származó jövedelmek a tavalyinál lassabban emelkednek. Az életszínvonal alakulását befolyásoló intézkedések a tervezettnél megfelelően kerültek végrehajtásra. Így sor került a gyermekgondozási díj bevezetésére, a 3000 forintnál alacsonyabb nyugdíjak, a gyermekgondozási segély, a rendszeres szociális segély növelésére, a terhességi-gyermekápolási segély meghosszabbítására, a gyermekápolási táppénz kiterjesztésére, az anyasági segély és a családi pótlék emelésére.

A fogyasztói árszínvonal a tervezettnél megfelelően, körülbelül 7 százalékkal emelkedik. Sikeresült megőrizni az egy keresőre jutó reálbér 1984. évi színvonalát. Az egy főre jutó reáljövedelem körülbelül 1 százalékkal

haladja meg az előző évit. Az életkörülmények fejlesztése általában a terv szerint történt meg. A tervezett 74—75 ezernél kevesebb, körülbelül 70 ezer lakás épül fel, az elmaradás döntő részben a lakótelepi építkezéseknél jelentkezik.

A szocialista szektor beruházásaira a tervezett körüli összeget fordítanak. A nagyberuházások megvalósítása a tervnek megfelelően halad, négy fejlesztés (márkushegyi és nagyegyházi szénbányák, fenyőfői bauxitánya, Árpád híd szélesítése) befejeződött, és üzembe helyezték a Férihegyi repülőtér egyes új létesítményeit is. A célcsoportos beruházások közül többet fordítottak a tervezettnél a szénhidrogénipari beruházásokra. Vállalati és lakossági források bevonásával meghaladja a tervben számítottat a távbeszélőhálózat fejlesztése is. A vállalati beruházási kifizetések lényegében megégyeznek a tervezettel.

A külkereskedelmi forgalomban az összes kivitel mennyisége a tervezettnél lassabban, míg a behozatalé gyorsabban nő. A rubelelszámolású kivitelben elsősorban a gép- és a könnyűipari export haladja meg a számítottat. A behozatal lényegében a tavalyi színvonalon, ugyancsak a tervezetttel megegyezően alakul. A külkereskedelmi aktívum a számítottnál nagyobb lesz. A konvertibilis valutákban elszámolt áruforgalomban az éves tervben előirányozottnál és a tavalyinál alacsonyabb aktívum keletkezik. Ehhez az alig növekvő kivitel és a számítottat — főleg energiahordozókból — meghaladó behozatal, valamint az agrártermékek exportjának visszaesése egyaránt hozzájárult.

A terv fő céljai

1986-ban a gazdaságirányítás alapvető feladata, hogy megkezdje a VII. ötéves népgazdasági terv gazdaságpolitikai irányvonalának megvalósítását. A gazdaságos hatékonyságának jelentős növelésével átfogóan javítani kell a népgazdaság egyensúlyi helyzetét és mindkét fő külkereskedelmi viszonylatban csökkenteni szükséges az adósságállományt. Ehhez a népgazdaság kivitelét többletét összességében, azon belül a konvertibilis elszámolású forgalomban számottevő mértékben növelni kell. Elénküljön a gazdasági növekedés üteme, jöjjenek létre az átlagos reálbérek és a beruházási színvonal megőrzésének feltételei.

A célok elérését a gazdaság-

konyság fokozására. Indokolt esetben sor kerül szervezési, szervezeti változtatásokra is.

Az építőipar legfőbb feladata, hogy a rendelkezésre álló kapacitások hatékonyabb kihasználásával, az igényekhez való alkalmazkodással jobb minőségben elégítse ki az építés-szerelési keresletet. További intézkedések történnek a vállalatok közötti verseny erősödésének előmozdítására, az építési árak növekedésének mérséklésére. Folytatni kell az építőipar szervezetének korszerűsítését, a vállalatoknál a rugalmas vállalkozási politikához igazodó belső érdekeltiségi rendszer kialakítását. Fontos feladat a növekvő építési-szerelési kivitel gazdaságosságának javítása. A lakásépítésben nagyobb figyelmet kell fordítani a jó minőségben, határidőre történő teljesítésre.

A mezőgazdaságban létrehozott nemzeti jövedelem légalább a termeléssel azonos ütemben emelkedjen. Ezt a hozamok növelésével, az anyag- és energiaráfordítások mérséklésével kell megvalósítani. A termelés szerkezetének korszerűsítését az értékesítési feltételekhez való fokozottabb alkalmazkodás, a termékek feldolgozottsági fokának, csomagolásának javítása, új termékek gyártásának és értékesítésének bevezetése is segítse.

A növénytermesztésben a gabonatermesztési program folytatásával, a növekvő hozamokkal és a kukorica vetésterületének számottevő elmelkedésével legalább 16 millió tonnás termelés kell megalapozni. Az olajosmag, a zöldség- és gyümölcsstermelésben előreláthatóan az ideinél magasabb színvonal érhető el.

Az állattenyésztésben alapvető feladat a termelés stabilizálása, a fajlagos ráfordítások mérséklése, a hústermelés gazdaságosságának javítása. A tehénállomány szintentartása, ezen belül a húshasznú állomány növelése szükséges. Fontos cél, hogy a sertések szá-

Beruh

A szocialista szektor beruházásainak mennyisége az 1985. évihez hasonló lehet. Mindenekelőtt a megkezdett beruházások ütemes megvalósítása folytatódjék, új fejlesztések elsősorban a középtávú tervben megjelölt legfontosabb célok érdekében kezdődhetnek.

A nagyberuházásokra az 1985. évinél kevesebbet lehet fordítani. Az államközi szerződésben foglaltaknak megfelelően történik a Bős-nagymarosi Vízlépcsőrendszer kivitelezése és megkezdődik az atomerőmű bővítésének előkészí-

Az átalakuló ASEAN

Vége a csodának?

A délkelet-ázsiai régió mostanában kevesebbet szerepel „bezzegként”. A jelentések szerint a gazdasági növekedés üteme visszaesett, a legtöbb országban a kormány takarékoságról beszél. A problémák nem csupán a politikai válságtól sújtott Fülöp-szigeteken jelentkeznek — ebben az országban 1985-ben a nemzeti jövedelem már a második éve mérséklődik —, hanem kiterjed a régió „sikerállamaira” is. Az ASEAN persze még ma is jobban áll jócskán, mint mondjuk a fejlett tőkés országokat tömörítő Nyugat-Európa, hisz itt a növekedés üteme mostanában 4 százalék körüli és ezzel az értékkel másutt a világon boldogok lennének. Délkelet-Ázsiában azonban az elmúlt két évtizedben 8 százalékos meghaladó emelkedéshez szokott a megfigyelő. A másutt erőteljes fellendülésnek számító ütem a világ ezen részén így mérsékelt recesszióknak számít.

A gyengülő dollár

Az okok sokfélék. Minden délkelet-ázsiai ország megszenvedte, hogy az idén a gyengülő dollár és a hanyuló amerikai konjunktúra miatt kivétel a korábbi ütemben már nem sikerülhetett az USA-ba növelni. Az ASEAN-országok ráadásul gyanakodva nézik azokat a törvényjavaslatokat, amelyek erőteljesen korlátozzák exportjukat az Államokba. Kuala Lumpúrtól Dzsakartáig alighanem sokan megismerték az úgynevezett *Jenkis-törvényt*, tartották számon, hogy az elnök a javaslat megvételét ígérte. E restriktió nélkül is azonban az már biztos, hogy az amerikai gazdaság 1985-ben megszűnt az ASEAN-régió motorja lenni.

Még súlyosabb problémát okozott azonban az, hogy a világpiacra a jegyzések szinte minden olyan termékből estek, melynek szerepe a délkelet-ázsiai országok gazdaságában jelentős. Az ön jegyzését október 24-én éppen azért kellett felfüggeszteni, mivel a Nemzetközi Önmegállapodás által megvédeni kívánt ónár a piaci viszonyokkal szöges ellentétbe került. A nemzetközi önkereskedelem felújítása esetén sokan csupán a felével számolnak a felfüggesztést megelőző jegyzésnek. A fejlemények persze elsősorban Indonézia, Malaysia és Thaiföld gazdaságára ütöttek vissza, lévén ezek hárman a világ öntermelésének több, mint feléért felelősek. Malaysiában 480 cég foglalkozik önbányászattal, a válság után — így a hivatalos vélemény — talán, ha huszonketten maradnak. Bangkokban az adminisztráció jelentősen csökkentette az önszektorban dolgozó vállalatok anyagi terheit. Ez átmeneti fellélegzést ugyan biztosít azonban az ónárak tényleges és nagymértékű esésének ellensúlyozására már nem képes.

Hasonlóan szomorú helyzetben vannak más nyers- és alapanyagok termelői is a világ ezen részén. A palmaolaj jegyzése talán, ha felét kiteszi a háromnegyed évvel korábbinak — a kárvallott ismét Malaysia. Thaiföld a világ legna-

gyobb rizsexportőre, a 20 millió paraszt jövedelmének 40 százaléka ebből származik és a termény ára egy év alatt 10 százalékkal esett. Hasonló problémák jelentkeznek a nyersgumi piacán is, Indonéziára, Thaiföldre és Malaysiára ezen áruban a világtermelés 78 százalék esik. A korábbi években Indonézia kimagasló növekedési ütemét leginkább az olajból származó jövedelmek finanszírozták, manapság azonban az energiahordozók sem Dzsakartában, sem pedig Kuala Lumpúrtól nem jelennek feltétlen biztosítékot, hisz sem a kereslet mennyisége, sem pedig a deklarált OPEC-árak nem „garantáltak” a következő évre.

Az új piaci helyzetben kiderült, hogy néhány korábban elhatározott, nagy volumenű és drága fejlesztés nem hozza az elvárt pénzügyi eredményeket. Szingapúr a tőkés világ egyik legnagyobb olajfinomítóját létesítette — importált nyersanyagbázison —, miközben az olajtermékek iránti kereslet a régióban mérséklődött. Ugyancsak a szigetországot sújtotta, hogy a helyi ingatlanpiac túlfűtötté vált, az építkezési tevékenység korábbi magas szintjére nem volt meg egyszerre csak az igényt. A telkek felvásárlói és az építkezési vállalkozók nemrég még azzal számoltak, hogy a kereslet az irodák iránt meredeken emelkedni fog, most a meglévő terület kihasználásával is problémák vannak. Gondok jelentkeztek — más országokhoz hasonlóan — a hajógyártásban is. A szingapúri kormány bérbefagyasztással, a közszolgáltatások díjainak mérséklésével és adócsökkentéssel reagált, így talán az idei stagnálás után 1986-ra a növekedés üteme elérheti a 2 százalékos...

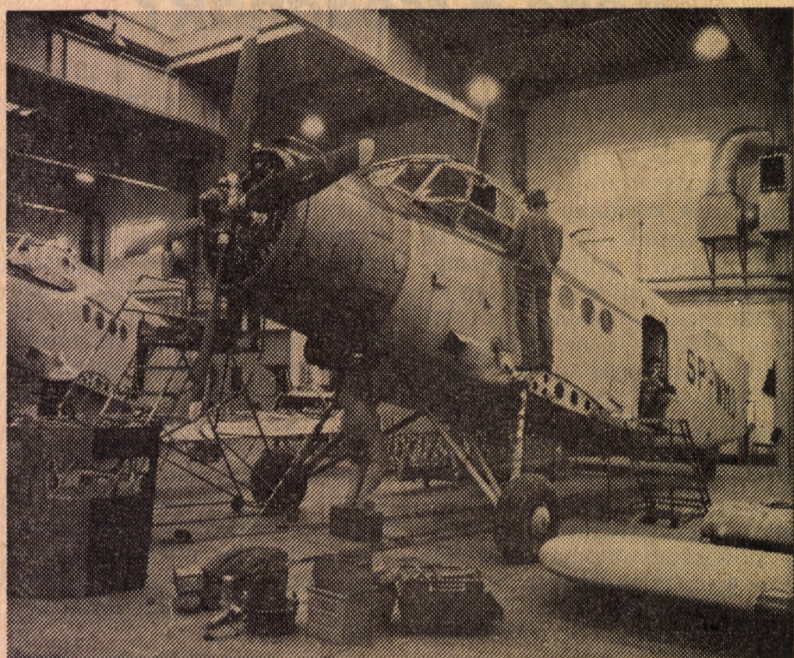
Temetni kell már az ASEAN-t? *Szó sincs róla!* A térség gondjai — tekintsünk el ismét a gyenge pontnak tartott Fülöp-szigetektől — virágzásnak tűnhetnek másutt, ami itt stagnálás, azt a fejlett tőkés országok többségében a túlfűtött konjunktúra kezdeteként értékelnék. Az ASEAN bajai egy meghatározott gazdasági struktúrához kapcsolódnak, amit éppen az ASEAN szeretne minél előbb maga mögött hagyni. Thaiföld például 1985 első felében ugyan 31 százalékkal növelte gumiexportját, azonban a világpiaci árak változása miatt tényleges bevétel mégis 8 százalékos csökkenést szenvedett.

Tudatos takarékoskodás

Ilyen körülmények között természetes, hogy az ország a nem hagyományos termékek kivitelét szorgalmazza és kínálatában — akárcsak Indonéziában — már megtalálhatók az elektronikai alkatrészek is. Délkelet-Ázsia ma tudatosan takarékoskodik, a fejlesztési tervek nagy részét időben kiterjesztették, a költségvetési kiadások növekedési ütemét mérsékeltek. Változatlan azonban, hogy a régió gazdasági fejlődésében jelentős szerepet szán a külföldi tőkének, mely az ösztönzők, az olcsó és fegyelmettséggel helyi munkaerő segítségével változatlanul szép profittera számíthat.

G. Sz.

MÉM-repülőgépek, nagyjavításon

A MÉM Repülőgépes Szolgálat kaposújlaki területi központja lett a Dél-Dunántúl és a KGST-országok növényvédő repülőgépeinek javító-bázisa, de ott végzik a szomszédos Jugoszlávia számára is a nagyjavításokat. Felvételünk a szerelőcsarnokban készült

MTI Fotó: Kálmándy Ferenc

Kikötőben a kotróhajók

Befejezték idei munkájukat, s a téli kikötőbe vonultak a Velencei-tavi kotróhajók. Az idén a szokatlanul enyhe telet kihasználva tovább dolgoztak, mint más években, s összesen csaknem félmillió köbméternyi iszapot távolítottak el a tómederből. Az elkövetkező hetekben a karbantartók szállják meg a fedélzeteket, aprólékosan átvizsgálják a hajótesteket, kijavítják a sérüléseket, rendbehozzák a gépezetet.

Tavasztól ismét sok munkájuk lesz a kotróknak a Velencei-tónál. A vízminőség megőrzése, illetve javítása végett tovább folytatják a lágyiszapréteg és a víz szabad áramlásának útjában álló nádasok eltávolítását. Az elmúlt másfél évtizedben — a kotrások megkezdése óta — 11 millió köbméterre becsült iszap tömegből már nyolc millió köbméternyit kiszippantottak, s eltávolították a felesleges nádasok nagy részét is. A tervek szerint a következő öt évben 250 hektáron végzik el a mederkotrászt.

(MTI)

Gépkocsik — gazda nélkül

Tudósítónktól.

Negyvenkét, eddig ismeretlen autótulajdonos jelentkezését várják az Országos Takarékpénztár három nyugat-dunántúli megyei igazgatóságán. A gépkocsinyereménykönyvek sorsolása után Győr-Sopronban 21-en, Vasban 11-en, Veszprém megyében pedig az eddigi adatok szerint 10-en elfelejtették ellenőrizni kötvényeiket. Még semmiről sem késtek le, az OTP-nél a számsorsoláson kihúzott öt- vagy tízezer forintos betétkönyvek ellenében a jogos tulajdonosok autót vagy pénzt kaphatnak akár még hétfőn, december 30-án is, az év utolsó munkanapján. Lehetséges, hogy akadnak, akik a „jobb későn, mint soha” elv alapján eszmélnek, és így válik számukra emlékeztetéssé az idei Szilveszter.

tartozó
igazgatósága
amikus, önálló és tárgyalóképes

ati főkönyvelői, gyi osztályvezetői, gyi yvezető-helyettesi

éere.
atározott időre szól,
án meghosszabbítható.
telei:
önyvelői munkatársnál
etemi végzettség,
i — ezen belül öt éves vezetői gyakorlat.
szerződés szerint.
dő.

Brazil gazdaság

Állami fogyókúra

Kiárusítják az olajvállalatot – külföldi beruházók kerestetnek

A 104 milliárd dolláros külföldi adóssággal rendelkező Brazília polgári kormánya elhatározta, hogy a gazdaság „áramvonalasítása” keretében számottevően csökkenti az állami szektor szerepét és részvételét a gazdaságban. A kormány részletes tervet dolgozott ki a reprivatizálásra, a többek között ettől várja, hogy a súlyos gondokkal küszködő brazil gazdaság belátható időn belül talpra áll, s megszüntetheti adósságainak további halmozását.

Életet lehelni

Braziliában az állam jelentős szerepre tett szert a gazdasági életben. Az ország 10 legnagyobb vállalata közül kilenc az állam tulajdonában van: a kőolaj- és ásványbányászat, a vegyipar, a villamosenergetikai ipar, valamint a távközlési ipar szinte teljesen az állami szektorhoz tartozik. A statisztikák tanúsága szerint Braziliában az állami vállalatok száma 520, s ezek a cégek 1,2 millió főt foglalkoztatnak. Az állami vállalatok „termelik meg” a bruttó nemzeti termék (GNP) közel 50 százalékát. 1986-ban 70 milliárd dollárt tesz ki költségvetésük, s az országban beruházásra fordított összegekből 29 százalékkal részesednek.

Az elmúlt években az ország állami ipara meglehetősen alacsony határfokkal működött, amelyet az új kormányzat azal magyaráz, hogy elburjánzott a bürokrácia, s a vállalatok nem voltak képesek alkalmazkodni az új gazdasági követelményekhez. A kormány azt várja a reprivatizálástól, hogy a magántőke megpróbál új életet „lehelni” a vállalatokba, s azok kimozdulnak a sok éve tartó holtpontról. Az állam a

vánja megvalósítani, s nincsen szándékában teljesen kivonulni a gazdaságból.

A tervek szerint először a Petrobrás állami olajvállalat kiárusítása kezdődik meg. (Érdeemes megjegyezni, hogy a brazil reprivatizálási program sok vonásában hasonlít a brit és a nyugatnémet kormány cégkiárusítási terveihez és gyakorlatához.) Az olajvállalat csak részben kerül majd magántulajdonba, az állam nem akarja elveszteni ellenőrzését a központi ágazatok felett. A Petrobrás nyereséges vállalat, s a költségvetés a jövőben is részesedni kíván a profitból. De a kiárusítással két legyet ütnek egy csapásra: egyrészt a részleges reprivatizálás révén a költségvetés jelentős bevételhez jut, másrészt pedig az állami tulajdon korlátozott fennmaradásával biztosított a büdzsé számára a nyereség egy részének bekebelezése. Első lépésként az olajvállalat részvényeinek 6,6 százalékát árusítják ki. Külföldiek is részesedhetnek a vállalat tulajdonában, a brazil törvények szerint azonban nem rendelkeznek szavazati joggal a cég ügyeiben.

Reprivatizálás

A fokozatos reprivatizálás a Petrobrás mintájára történik majd meg a többi szektorban is. Brazil közgazdászok értékelése szerint a folyamat eredményeként az országban az államkapitalizmust fokozatosan a „magánkapitalizmus” váltja majd fel.

A reprivatizálási program második szakaszában mintegy 100 kisebb gazdasági súlyú állami vállalat részleges magántulajdonba adására kerül sor. Ezek a cégek sok esetben nagy állami vállalatok leányvállala-

rozó a gazdaságban. Szó van arról is, hogy a kormány felajánlja a magántőkének megvásárlásra azokat a vállalatokat, amelyek korábban csődbe jutottak, s az állam automatikusan segítségükre sietett. A kényszerből állami tulajdonba került vállalatokat az elképzelések szerint a tőzsdén értékesítik majd. A program csak akkor valósulhat meg, ha az államnak sikerül vevőt találnia a kiárusítandó vállalatokra. Tudvalevő, hogy a brazil magánszektor pénzügyi ereje meglehetősen korlátozott. Ezért a kormány csak fokozatosan akarja „ráengedni” az állami vállalatokat a piacra, s nem zárkózik el attól sem, hogy külföldi beruházók is érdekeltségeket szerezzenek vállalataiban.

Belső tőkehiány

A Nemzetközi Valuta Alap és a hitelező magánbankok szigorú ajánlásokat dolgoztak ki a kormány számára a gazdaság talpraállításához. Ennek a folyamatnak egy része a reprivatizálási hullám, amelynek sorát világszerte figyelemmel kísérik. A tervek megvalósulását nemcsak a belső tőkehiány akadályozhatja, hanem a népes államhivatalnoki gárda ellenállása is lassíthatja. Braziliában ugyanis 282 állami hatóság és ügynökség foglalkozik az állami ipar szabályozásával és irányításával. A reprivatizálással viszont sok hivatalnok vesztheti el állását. (Az országban egymillióra teszik a szövetségi kormány alkalmazottainak számát.) A brazil „állami fogyókúra” olyan kísérlet, amely más szigorú gazdasági intézkedésekkel karöltve képes lehet a dél-amerikai ország „megroggyant” gazdaságát felfűteni, s kivezetni a több mint fél évtizede tartó válságból.

Külkereskedelmi osztályra fiatal munkatársakat keresünk lebonyolítói gyakorlattal és nyelvismerettel, továbbá gépelési gyakorlattal adminisztratív munkakörbe V. kerületi munkahelyre.
Műszaki képzettségű, orvostechnikai területen jártas és egészségügyi beruházási gyakorlattal rendelkező munkatársakat keresünk XII., kerületi munkahelyre.

Jelentkezés:
(szombat kivételével) személyesen:
OMKER Orvosi Műszerkereskedelmi Vállalat
bér- és munkaügyi osztály,
Budapest VI., Bajcsy-Zs. köz 1.
Telefonon:
316-569.

**Kohászati
Alapanyag-előkészítő
Közös Vállalat**
jó kereseti lehetőséggel
felvesz:
gyors- és gépirónőt
vállalati jogtanácsos
mellé.
Jelentkezés:
Bp. VI., Benczúr u. 11.
Telefon: 425-799.

A Magyar Acélárugyár
(Budapest XIII.,
Váci út 95.)
felvételre keres:
igazgató mellé
gyors- és gépirni tudó
titkárnőt.
Jelentkezéseket
kérjük a vállalat
személyzeti
és oktatási osztályán,
személyesen
vagy telefonon.
Telefonszámunk:
209-626.

**Hagyományos és
számjegyzéves
forgácsoló gépekre felvesszünk:**

1 fogazó-maróst

1 köszörűst

2 maróst

2 NC esztergályost

2 NC maróst

Keresünk papírgépek javítására, gyártására,
szerelésére lakatos szakmunkásokat.

Kiemelt kereseti lehetőség, vidékieknek szállást
biztosítunk.

Jelentkezni lehet:
PV. GÉP- ÉS ALKATRÉSZGYÁR,
munkaügyi osztály,
Bazsik Gáborné.
Telefon: 279-620/237 m.
Budapest XXI. ker. Duna u. 42

Új szakasz a vállalati innovációban

Az amerikai űrhajózási hivatalnak (NASA) az űrrepülőgép feljuttatása a világűrbe jelenleg 71 millió dollárjába kerül, de 1988-ban ez az összeg 74 millió-ra emelkedik. A NASA és az államj költségvetés szeretné, ha az évi mintegy 20 űrrepülőgép-indítás költségei minél inkább visszatérülének. A tervek szerint az űrrepülőgép-program fokozatosan *üzleti vállalkozássá* alakul át. Ebben a törekvésében a hivatal jó *partnerekre* tált a nagy amerikai vállalatokban, amelyek kutatásai és fejlesztései egy részét szeretnék áthelyezni a világűr laboratóriumába.

Olyan *új termékek* tömeges előállításáról van szó, amelyek gyártóiknak az elkövetkező évtizedekben jelentős profitot biztosítanak majd, ugyanakkor számottevően hozzájárulnak a technika fejlődéséhez. Erdemes megjegyezni, hogy a NASA elsősorban a *termelőgazatokat* vette célba. A szolgáltatászektor ugyanis már több éve igénybe veszi az űrrepülőgépeket távközlési műholdak feljuttatására.

A vezető amerikai vállalatok pénzügyi támogatásával öt egyetemen alakult úgynevezett űrgazdasági kutató- és fejlesztő központ. A finanszírozók sorában többek között megtalálható a McDonall-Douglas, a General Motors, a General Electric, az Amoco, az Eastman Kodak, a Boeing, az Union Carbide, a Martin Marietta, valamint a Foster Wheeler. A központok olyan termelési technológiák földi kísérletezésével foglalkoznak, amelyek majd az űrben kerülnek befejezésre, illetve amelyek lehetővé teszik különleges anya-

gok előállítását a súlytalanság körülményei között. Kutatási téma többek között fémek, ötvözetek, üveg és műanyagok előállítása a világűrben; különleges kristályok előállítása; mágneses és szupervezető ötvözetek gyártása stb. A NASA számításai szerint az űrrepülőgépek kísérleti laboratóriumaiban az elkövetkező tíz évben 72 „szerződéses kísérletet” hajtanak végre amerikai és külföldi vállalatok megbízásából.

Az űrrepülőgépeken felállított kísérleti laboratóriumokban és kemencékben az amerikai vállalatok szakemberei, valamint a tudományos kísérletek elvégzésére kiképzett űrhajósok nagy tisztaságú kristályokat állítanak elő a felvezetőgyártó ipar részére, s új fémötvözeteket is gyártanak. Különösen sokat várnak a *gyógyszeripar* számára elvégzendő kísérletektől, amelyek során alapanyagokat készítenek. (A tervek szerint először állítanak majd elő protein- és hormonkristályokat.) A gyógyszergyárak véleménye szerint az űrlaboratóriumokban hamarosan megkezdődik a fontos gyógyszeralapanyagok tömeges előállítása. Úgy számolják, hogy egy kilogramm „űrgyógyszer” ára kétmillió dollár körül alakul majd. A profit mellett nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a világűrben előállított különleges gyógyszeralapanyagok új távlatokat nyithatnak majd több, eddig eredménytelenül kezelt betegség gyógyításában.

Bevételei növelése és kiadásai csökkentése érdekében a NASA *külföldi vállalatoknak* is hajlandó bére adni űr-

alkalmatosságai tudományos- és termelő kapacitását. Japánból és az NSZK-ból már érkeztek konkrét kutatási és termelési megrendelések, sőt az első nyugat-német űrhajós október végén már végzett is kísérleteket az egyik űrrepülőgép fedélzetén. A japán kereskedelmi és iparügyi minisztérium pedig 120 millió dollárért bérelt helyet az űrrepülőgépen egy automatikus „gyár” működtetésére.

A jelek szerint az amerikai nagyvállalatok és néhány külföldi vetélytársuk a kutatási és termelési verseny színhelyét fokozatosan áthelyezik a világűrbe. A súlytalanság körülményei között előállított anyagok és termékek új fejezetet nyitnak a technikai fejlődésben, valamint több iparág — kohászat, repülőgépgyártás, gyógyszeripar stb. — versenyhelyzetében. A kísérletek végrehajtása, valamint az alapanyagok előállítása a világűrben igencsak költségigényes, s ma még ezt a „luxust” valóban csak tőkeerős cégek engedhetik meg maguknak. Mind nagyobb szerepet játszanak az űrgazdaság fejlődésében a kormányok is, amelyek központi támogatásban részesítik a jelentkező vállalatok egy részét.

Kétségtelen, hogy a technika gyors ütemű fejlődését nagymértékben segíti elő az űrgazdaság, amely bővíti és *minőségileg* újat hoz a termelésben. Viszont ahhoz sem fér kétség, hogy a vállalkozásokban részt vevő vállalatok számára a nagy befektetések bőségesen megtérülnek — igaz, hosszabb távon. Az űrben kikísérletezett és előállított anyagokkal, termékekkel megjelenő vállalatok ugyanis hosszú ideig élvezhetik az extraprofitot — földi körülmények között.

G. Sz.

1986. JANUÁR 2.

FIGYELŐ

1986. JANUÁR

ető
nek

evélatadása

n.

yokkal

áll: a

tkársága

1986. JANUÁR 2.

Január elseje óta önálló gyár felvesz mérlegkészítésben jártas

főkönyvi könyvelési

(számviteli)

osztályvezetőt,

valamint

tervelőadó-statisztikust,

pénzügyi előadót,

számlaellenőrt és

bérelszámolót

Érdeklődni lehet a főkönyvelőnél
(tel.: 691-594) vagy a személyzeti
osztályon (tel.: 694-184),
cím: Budapest XV.,
Ságvári Endre utca 14.

A Budapesti Bútoripari Vállalat
gazdasági igazgatósága azonnal felvesz
gyakorlott

tervező-elemzőt,

statisztikust és

gépíró

adminisztrátort

Kedvező feltételek.

Fejlődési lehetőség van.

Jelentkezni lehet
az üzemgazdasági osztályon,
cím: Budapest VII.,
Rózsa Ferenc u. 4-6.,
telefon: 215-800, 903-as mellék
vagy 426-929.

1986. JANUÁR 2.

százalékkal. Ebből a termékbor mellett általában a tejipari árukból tartós *túlkínálat* várható a piacon, s főleg a jellegtelen tömegárak kereslete szűkül.

A gyümölcskonzervek ára is esett: négy-öt százalékkal, a főzelékkonzerveknél az árcsökkenés három-négy százalékos volt. Ezen belül azonban kedvezően alakult a paradicsomkonzerv ára és egyes gyümölcskészítményeké is (például almából).

A gyorsfagyasztott termékeket az előző évihez hasonló áron sikerült exportálni, sőt a zöldbab- és málnakészítmények ára nőtt. A jövőt illetően azonban fel kell figyelni arra, hogy a feldolgozott magyar gyümölcs- és zöldség nem tartozik a kedvező piaci helyzetben levő termékek közé, nehéz versenyezni velük a magasabb feldolgozottsági fokú és jobb megjelenésű nyugat-európai termékek ellenében.

A húskonzervek árai is stabilak maradtak, ezen belül kissé csökkent a sonka- és a szalonnakonzerv exportára.

A mennyiségi gondok erősen visszavették a *fűszerpaprika*-exportot, amely mintegy a felére csökkent. Az árak is kedvezőtlenül alakultak: csaknem három százalékkal csökkentek, de a fő gond itt változatlanul az, hogy a belső feltételek változásának hatására kevesebb az exportálható áru.

A fontos kiviteli cikkek közé tartozó *napraforgóolaj* árszínvonala körülbelül nyolc százalékkal esett, éves szinten azonban még ennél is nagyobb árcsökkenés várható — összhangban a nemzetközi áralakulással.

Kellemetlen fejlemény a bor árának mérséklődése is. Ráadásul a palackozott bor ára nagyobb mértékben esett (15 százalék) mint a hordós boré (tíz szá-

FIGYE

Nyugodt kikötőben?

A dollár — választási évben

Óvatos előrejelzések

Az amerikai bulvársajtó legkedveltebb témája a több éve tartó, s hetenként egyszer képernyőre kerülő Dynasty családregény-filmsorozat színészeinek magánélete, illetve az erről szóló pletykaáradat. Az év fordulóján azonban a filmstárok kénytelenek voltak megosztani a rivaldafényt a dollárral; az amerikai sajtó és az „utca embere” legalább annyit foglalkozik a „zöldhasúval”, mint az elnyúlhatatlan, szirupos folytatásossal. Az újságok naponta haditudósításhoz hasonló hangnemből a világ gazdaságával foglalkoznak a világgazdaság tavalyi sztárjával, az amerikai valutával. Mert kétségtelen, hogy a dollár 1985-ös „karrierje” gazdaságtörténeti jelentőségű.

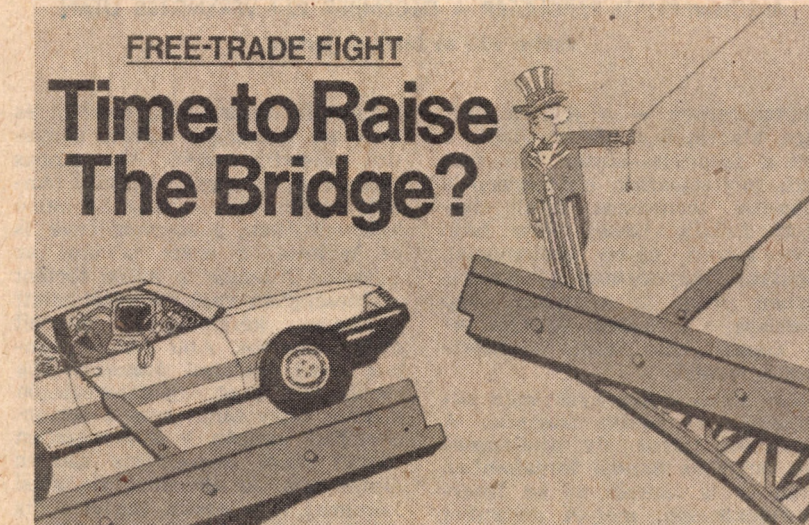
1985 mérlege

A vezető nyugati gazdasági hatalmak számára éveken át komoly gondot okozott a dollár túlértékeltsége, hiszen az erős amerikai valuta (és a magas kamatlábak) gyakorlatilag fékezte Nyugat-Európa és Japán gazdasági fellendülésének kibontakozását. A magas kamatlábak az USA-ban és az erős dollár mágnesként vonzották a külföldi tőkét, hiszen a dollárbefektetések sokkal nagyobb jövedelmet biztosítottak az óceán túlsó oldalán, mint az európai oldalon a termelésbe való beruházás.

Az amerikai gazdaság 1984-es kimagasló eredményei tovább növelték a dollár erejét és népszerűségét. Az USA költségvetésének évről évre növekvő hiánya is csak tovább izmosította a dollárt, hiszen a deficitet a kormányzat a pénzpiacokról egyenlítette ki: Washington kölcsönöket vett fel a piacon, s ezzel újabb keresletet támasztott saját valutája iránt. A kereslet bővülése pedig tovább duzzasztotta a dollár erejét.

A szakértők véleménye szerint a legalább 30 százalékkal túlértékelt dollár 1985 elején nem volt egyértelműen kedvező az Egyesült Államok számára sem. A külkereskedelmi mérleg hiánya az évtized eleje óta rohamosan emelkedett, mert az erős dollár olcsóvá tette a behozatalt, ugyanakkor megrágtatta a kivitelt.

Olyannyira megnövekedett a külföldi — főleg az úgynevezett újonnan iparosodó országokból származó — áruk mennyisége az Egyesült Államokban, hogy több iparág védelemért fordult a kongresszushoz és a képviselőkhöz. A törvényhozás előtt jelenleg is 300 kérelem fekszik, amelyek protekcionista lépések megtételét követelik a hazai ipar védelmében. A Reagan-kormányzat ugyanakkor

IDEJE-E FELHÚZNI A HIDAT — AMERIKAI MAGAZIN CIMLAPRAJZA

Egyre több iparág fordult védelemért a kongresszushoz

a szabadkereskedelem hívének vallja magát, s élesen ellenzi az amerikai áruk külföldi piacra jutásának közvetlen vagy közvetett módszerekkel történő akadályozását.

Mint hogy Washington határozottan fellép a nemzetközi kereskedelmi fórumokon a protekcionista intézkedések ellen, maga nem akadályozhatja meg nyíltan a külföldi áruk piacra kerülését az Egyesült Államokban.

Az viszont a Fehér Ház számára is egyértelmű volt, hogy a törvényhozás protekcionista hangulatát le kell szerelni, s ehhez jó eszköznek vélte a külkereskedelmi mérleg hiányának lefaragását a dollár meggyengítése árán. Hosszabb távon a protekcionizmus szelét úgy lehet kifogni a Capitolium vitorláiból — vélték Washingtonban —, ha összehangolt akcióval „lesoványítják” a dollárt.

A Plaza-hadművelet

Az NSZK, Franciaország, Nagy-Britannia és Japán az elmúlt években hiába kérték az Egyesült Államokat a dollár erejének lefaragására, kérelmük süket fülekre talált. A vezető tőkés országok állam- és kormányfőinek immár rendszeres évi csúcstörvénykezleteiről kiadott közlemények ugyan néhány sorban szóltak az amerikai valuta meggyengítésének szükségességéről, a gyakorlatban azonban nem történt semmi — éppen az amerikai ellenállás miatt. Szeptemberben azonban megtört a jég. Mindenekelőtt belpolitikai okoknál fogva a Reagan-kormányzat úgy döntött, hogy harcba hívja főbb gazdasági szövetségeseit a dollár értékének csökkentésére.

A már említett négy állam és az USA pénzügyminiszteri szeptember 22-én a New York-i Plaza Szállóban néhány óra alatt meg-

egyeztek, hogy közös akciót indítanak a dollár erejének meggyengítésére. Arról — állítólag — a pénzügyminiszterek nem hoztak döntést, hogy százalékban kifejezve mennyire gyengítsék meg az amerikai valutát, de a követendő módszereket meghatározták.

Az „ötök” központi bankjai — a „Plaza-terv” értelmében — összehangolt piaci intervenciók politikát hirdettek meg. Ennek az a lényege, hogy a bankok előre be nem jelentett időközönként különböző mennyiségű dollártömeget dobhatnak tartalékaikból a piacra, annak érdekében, hogy a dollárkínálat bővítésével lenyomják a

dig ütemtervet dolgoztak ki a költségvetési hiány öt éven belüli felszámolására.

A dollár értékét novembertől tehát már nem elsősorban a bankok akciói csökkentették, hanem az a lélektani tényező, hogy az Egyesült Államok most komolyan veszi az elhatározást. Időközben az is egyértelművé vált, hogy az „ötök” megállapodása a dollár gyengítése mellett elsősorban a jen megerősítését célozta. A figyelem középpontjába november-től tehát a japán valuta került, amely napról napra izmosodott a dollárral szemben. (Az erős jen ugyanis visszafogja az USA-ba irányuló japán exportáradatot, ez pedig kedvezően befolyásolja az amerikai külkereskedelmi mérleg alakulását.)

December első felében a dollár tovább veszített erejéből: míg februárban egy dollár 260 jennel volt egyenlő, az esztendő végére az árfolyam megközelítette a 200-as „álomhatárt”. Noha a többi valuta is számottevően izmosodott a dollárhoz képest, az 1985-ös esztendőben a jen futotta be a legnagyobb karriert. Szeptember 22. óta a font 7,2, a frank és a márka 10,4—10,4, a jen pedig 16,5 százalékkal erősödött a dollárral szemben. (Más szavakkal: az amerikai valuta ennyit veszített értékéből az egyes nemzeti fizetőeszközök-höz képest.)

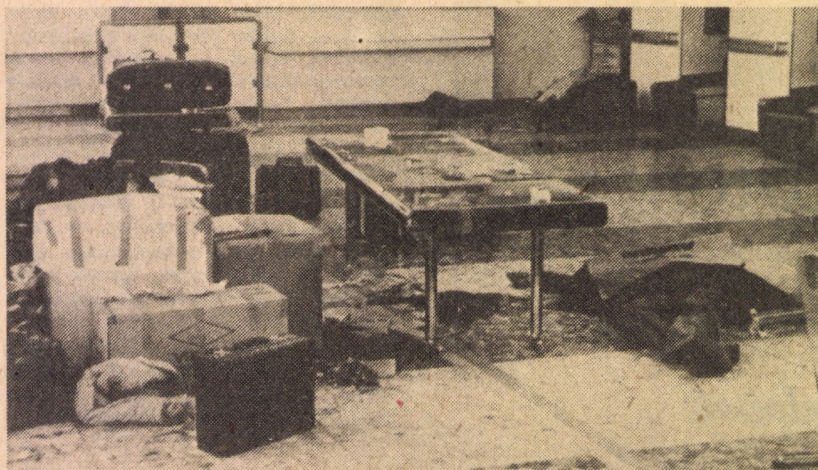
„Trónfosztás” közben?

Az egyelőre sikeres dollárakcióval Washingtonnak ideig-óráig sikerült valamelyest csökkentenie a törvényhozás protekcionista érzelmeit, bár az év utolsó hónapjában ismét felerősödtek a piacvédelmi intézkedéseket követelő hangok. A külkereskedelmi mérleg alakulásában 1985-ben még nem számottevően volt erős a dollár értékvesztése, de Baldrige kereskedelmi miniszter véleménye szerint 1986 közepére már jócskán érezhető lesz a gyengébb dollár exportnövelő és importcsökkentő hatása.

A jelek szerint a nemzetközi valutapiacok kezdenek megnyugodni, s egyre inkább beletörődnek a dollár lassú trónfosztásába. A külföldi spekulációs tőke már nem áramlik a korábbi mértékben az USA-ba, s mind többen fektetik pénzüket más valutákba, illetve hazai beruházásokba. Ezt a folyamatot erősítik a csökkentő amerikai kamatlábak is. (A pénzpiacok már hosszabb ideje számoltak arra, hogy a FED csökkenteni a jelenleg 9,5 százalékos irányadó kamatlábat, de erre egyelőre nem kerül sor. Ez a tény is olyan bizonytalansági tényező, amely a dollár gyengülésének irányába hat.)

Számtalan találgatás lát naponta napvilágot pénzügyi körökben arról, hogy meddig sülyedhet idén a dollár árfolyama a vezető nyugati valutákhoz képest. Az „ötök” képviselői a kérdésre nem adnak határozott választ arra hivatkozva, hogy a Plazában nem volt mértékekről szó. Amerikai közgazdászok körében gyakori vélemény, hogy a dollár újabb látványos értékvesztésére nem lehet számítani. Reálisnak tűnik az a megfogalmazás, hogy az elkövetkező néhány évben a dollár annyit fog erejéből veszíteni, mint 1985 utolsó négy hónapjában. Erre meg is van minden esély, hiszen most már Washingtonnak is jól felfogott politikai és gazdasági érdeke a dollár értékének lefaragása.

Vérfürdő

Halottasház
a repülőtéren

A SCHWECHATI REPÜLŐTÉR A DECEMBER 27-I VERENGZÉS UTÁN

Valóra vált az Interpol jóslata

Tragikus eseménnyel, a bécsi és római repülőtéren végrehajtott barbár vérfürdővel búcsúzott az ősztendő, mely egyébként sem volt mentes az értelmetlen gyilkosságoktól, sorozatos terrorakcióktól. December 27-én reggel az osztrák és az olasz főváros légitikijében szinte azonos időben robbantak a kézigránatok, dördültek el a fegyverek az izraeli El Al társaság járatára várakozó utasok között. Fiumicinóban, a Leonardo da Vinci repülőtéren tizenöt áldozata volt a mérszálásnak, további hetvenöt személyt a római kórházakban ápolnak. A schwechati terrorakció következtében hárman vesztették életüket és harminckilencen sebesültek meg. (A bécsi lövöldözés sérültjei között van az ötfős magyar művészdelegációval izraeli vendégszereplésre indult Szegedi Molnár Géza, aki a kórházba szállítását követően három műtéten is átesett, s amikor e sorok a nyomdába kerültek, négy nappal a merénylet után még mindig életveszélyes állapotban feküdt az Allgemeines Krankenhaus intenzív osztályán.)

Merényletkrónika

A legutóbbi öt évben 1500 felett volt a tíz vagy ennél is több halálos áldozatot követelő terrorakciók száma, s ez duplája az ezt megelőző öt esztendő szomorú rekordjának. A statisztikák azt is megállapítják, hogy e véres merényletek egyik fő színtere a légi közlekedés: a hatvanas évek közepe óta a repülőgép-eltérítések, a repülőtéren lövöldözések, robbantások sajnos mindennapos eseményekké váltak, s az arab—izraeli ellentét, a palesztinkérdés egyik fő harci módszere szintén a terrorizmus lett.

A sorozat első állomása a Tel Aviv-i repülőtéren végrehajtott akció: 1972. május 30-án 27 halottja és 70 sebesültje volt a Palesztina Felszabadítási Küzdő Népi Front szimpatizánsaként gyilkoló három japán terrorista támadásának. Ősszel a müncheni olimpián a Fekete Szeptember elnevezésű szervezet kommandója hatolt be az izraeliek szálláshelyére — ott két halottja volt az eseményeknek, másnap a repülőtéren további tizenöt. A római Fiumicino légitikijében 1973. december 17-én 32 áldozata volt a Pan Am gépe ellen végrehajtott palesztin támadásnak. A következő helyszín ismét Izrael: 1975. márciusában hajón érkezett palesztin terrorista 11 embert gyilkoltak le egy szálloda előtt. Egy évvel később az Air France járatát tértették el az ugandai Entebbe-be, s — főleg — Izraelben bebörtönzött arab foglyok szabadon bocsátását kérték a géprablók. A repülőtéren csatának 31 halálos áldozata volt. Augusztusban az Isztambulból induló izraeli gépen négy utas lelte halálát a terrorakció következtében. Két évvel később a párizsi Orly repülőtéren szintén négy halottja volt az El Al légitársaság gépére váró utasok között végrehajtott lövöldözésnek. Az izraeli légitársaság irodája volt a célpontja annak a bombamerényletnek, melyet 1981 nyarán követtek el, a felelősséget egy palesztin szervezet vállalta magára.

Nem repülőtéren végrehajtottak, de feltétlenül ebbe a sorba tartozik az OPEC olajminiszteri tanácskozását félbeszakító 1975. decemberi bécsi véres támadás, az 1982. júliusi gyilkos merénylet Izrael londoni nagykövete ellen, majd 1984. és 1985. nyarán a szintén izraeli diplomaták ellen intézett kairói támadások. Néhány hónapja —

szeptemberben — a ciprusi Larnaca kikötőjében három áldozata volt a palesztin—izraeli terrorháború folytatásának, októberben a palesztin terroristák által eltérített Achille Lauro olasz hajó ügye kavart újabb diplomáciai, politikai bonyodalmakat, novemberben pedig az egyiptomi gép elrablása, s a hatvan halottal járó kiszabadítási akció rendítette meg a világot.

Nos, ilyen előzmények után következett az újabb tragédia. A repülőtéren terror oly általánossá vált, hogy az ünnepi forgalomban talán el is sikkadt az az Interpol-telexüzenet, melyet december 24-én keltetett a párizsi iroda. A hír tartalmát a bécsi és római akciókat követően tárta nyilvánossá elé Rik Hirs, a holland rendőrség szóvivője. Az Interpol figyelmeztetése szerint „a karácsonyi ünnepek idején vagy után” terrorakcióval lehet számolni „valamelyik európai polgári repülőtéren”. A támadók „valószínűleg arab országbeliek, s hamis útlevelel, feltételezhetően marokkói vagy egyiptomi iratokkal rendelkeznek”. A szóvivő hozzátette: ehhez hasonló jelzésből évente körülbelül tíz érkezik az Interpol központjából.

Kinek az érdeke?

Ezúttal valóra vált a jóslat. Utólag kiderült, nem csupán a terroristák kiletére, hanem az általuk használt útlevelelre vonatkozóan is helytálló volt az Interpol jelzése. Az olasz belügyminisztérium közlése szerint a római akció végrehajtói közül három a tűzharcban életét vesztette, kettő megsebesült, s kórházi ápolásra szorult. Nyilatkozni egyikük sem hajlandó, de a nyomozók már kiderítették, hogy december elsején érkeztek Rómába, hamis marokkói útlevelel (akárcsak az elmúlt hónapokban végrehajtott merényletek tettesei). Az olasz hatóságok feltételezik, hogy a terroristák szélsőséges palesztin elemek, egyiküket Albgrén Tigrini néven azonosították. A három bécsi támadó kiletét még homály fedti, ruháikban tunéziai útlevelet találtak. Egy terrorista meghalt, a másik kettő operációk után kórházban fekszik. Egyikőjük a Fatahhoz tartozónak vallotta magát.

A merényleteket követően az izraeli kormány tagjai közül többen bíralták a repülőterek biztonsági szolgálatát, különösen Rómát érte sok támadás. Chaim Corfu izraeli közlekedési miniszter szerint Olaszország „túlságosan liberálisan kezeli a terrorizmus ügyét”. A politikus megjegyzése nyilván arra a római döntésre is utal, mely lehetővé tette, hogy

az Achille Lauro hajó elrablóit és az olasz hatóságok között közvetítő palesztin vezető, Abu Abbas sértetlenül elhagyja Itáliát. (Annak idején több ország az akció kitervelőjének, s szervezőjének is őt tartotta, s ezért például az Egyesült Államok, a hajón történt gyilkosságban való részvétel miatt kiadatási kérelemmel fordult Olaszországhoz. Abu Abbas azonban akadálytalanul Jugoszláviába repülhetett, ahol sajtótájékoztatót közölte, hogy nincs köze a terrorakcióhoz, csupán a közvetítésben vállalt részt. Jugoszlávia szintén elutasította az amerikai kiadatási kérelmet, a palesztin vezető pedig újból gyorsan távozott, a Newsweek állítása szerint Dél-Jemen érintésével Bagdadba.)

Az olasz kormányzati szervek azonnal visszautasították az izraeli vádakat. Francesco Cossiga köztársasági elnök utalt arra, hogy Olaszország az utóbbi időben gyakori színhelye az arab—palesztin terrorcselekményeknek, s két vonalon próbál szembeszállni a brutális akciókkal. Megszigorították a rendfenntartó intézkedéseket, s ugyanakkor külpolitikai, diplomáciai tevékenységük a közel-keleti térség békes rendezésének ügyét próbálja elősegíteni. Bettino Craxi olasz miniszterelnök és Leopold Gratz osztrák külügyminiszter a támadást követő első nyilatkozatában szinte azonos szavakat használt: mindketten azt hangsúlyozták, hogy a merényletek arra készítik a világ országait, hogy a jövőben szorosabban együttműködjenek a nemzetközi terrorizmus ellen.

Hasonló hangnemű nyilatkozatokban korábban sem volt hiány: december 9-én az ENSZ-kögyűlés is egyhangú határozatban ítélte el a terrorcselekményeket, s a mostani bécsi és római vérengzést követően is egyöntetű volt a politikusok véleménye. A kérdés csupán az: miként azonosítható, hogyan lehet tetten érni a fantomot, honnan származnak a hamis útlevelek, a fegyverek, honnan indulnak az akciók, hol tűnnek el a végrehajtók? Kinek áll érdekében?

Amikor e sorok íródnak, még csak találgatások folynak a tettesek, a megbízók kiletére vonatkozóan. Egyetlen, meglehetősen bizonytalan értékű forrás áll csak a nyomkeresők rendelkezésére: a merényletek délutánján az Abu Nidal vezette szélsőséges palesztin szervezet nevében valaki felhívta a Spanyolországban levő Malaga rádióállomását, s vállalta a felelősséget az akciókért. (Abu Nidal, igazi nevén állítólag Szabri Al Banna, az egyik legismertebb arab terrorista. A hetvenes évek elején szembefordult Arafattal és az El Fatahkal, a szervezet 1974-ben összeesküvés vádjával halálra ítélte. Terrorcsoportja, a Fatah

Forradalmi Tanács európai zsinagógák, arab diplomaták, palesztin képviselők ellen egyaránt követett el merényleteket, s mint Abu Nidal egy októberi Der Spiegel-interjúban elmondotta, „hasonló sors vár mindazokra, akik tárgyalnak a cionista állammal”) Római forrás szerint a Palesztina Mártírjai elnevezésű csoport is magára vállalta az akciókat, a tuniszi bombázás bosszújáéért.

A PFSZ helyzete

A december végi repülőtéren merényleteket követően Izrael nyilván a PFSZ-t vádolta a véres akciók elkövetésével. David Levi miniszterelnök-helyettes és Jichak Rabin hadügyminiszter megtorlást helyezett kilátásba: „Izrael fenntartja magának a jogot, hogy eldöntse; mikor, hol és milyen módon válaszol a terroristák kihívására.” (Izrael korábban egyes szélsőséges palesztin csoportok terrorakciói után már többször mért megtorló csapást a Palesztinai Felszabadítási Szervezetre.) Számos arab államban a legmagasabb fokú késztetésbe helyezték a légierőt, hogy szembe tudjanak szállni az esetleges támadással. A lehetséges célpontok között a szíriai, tunéziai, szudáni és dél-jemeni palesztin menekülttáborokat tartják. Az Egyesült Államok mérsékletre intette Izraelt.

A Palesztinai Felszabadítási Szervezet azonnal és határozottan elhatárolta magát az újabb terrorakcióktól, s emlékeztet arra, hogy a merénylet ellentétben áll Jasszer Arafat múlt havi nyilatkozatával, melyben a PFSZ vezetője ígéretet tett arra, hogy a szervezethez tartozó alakulatok nem hajtanak végre több fegyveres akciót a megszállt területeken kívül. A palesztin mozgalom mindenestre újból igen nehéz helyzetbe került — akkor, amikor a szakadás, a belső viták miatt amúgy is feszült viszonyok között dolgozik. Az Achille Lauro ügy számos kiderítetlen pontja ártott a szervezet nemzetközi presztízsének, mert a PFSZ nem tudta kellőképpen elhatárolni magát az akcióktól. Ezt követően Angliában lemondták a londoni tárgyalásokat, elmaradt Arafat ENSZ-beli felszólalása is, az újabb merénylet ismét megnehezíti a diplomáciai kapcsolatokat ápolását Olaszországgal, palesztin személyiségeket utasítottak ki Jordániából, s ugyanakkor Tunézia is jelezte, hogy szívesen látná, ha a PFSZ központja elköltözne az országból. A lehetséges helyszínek közül Bagdad, Kairó és Amman mérsékelt érdeklődést tanúsít, elképzelhető, hogy az észak-jemeni főváros, Szanaa lesz a központ új házigazdája.

Keserű gondok az amerikai édesiparban

New York-i tudósítónktól:

Noha az amerikalak 1984-ben és az előrejelzések szerint az idén is több édességet fogyasztanak, mint az előző évtized bármelyik esztendőjében, a hazai cukorka- és nem-csokoládé jellegű édességek gyártói súlyos nehézségekkel kényserülnek szembenézni. Az egyre növekvő édességbehozatal a hazai termelőket a gyártás visszafogására és dolgozóik egy részének elbocsátására kényszeríti.

Az Egyesült Államokban évente 10 milliárd dollárért vásárolnak nem-csokoládé jellegű édességet. 1984-ben az import a piac 5,5 százalékát képviselte, ez önmagában nem kiugróan nagy arány. A hazai termelőket a behozatal növekedésének dinamikája aggasztja: 1984-ben az előző évhez képest 43 százalékkal növekedett a behozatal, idén pedig várhatóan 40 százalék körül lesz az emelkedés. A hazai termelés viszont 1980 óta évente csak 5,8 százalékkal bővült.

1982-84 között az NSZK és Brazília megduplázta, Belgium és Luxemburg pedig megháromszorozta édességkivitelét az Egyesült Államokba.

Az iparág 65 ezer dolgozót foglalkoztat, s a bővülő import miatt a közeljövőben mintegy 7 ezer dolgozó elbocsátására lehet számítani. A gyártók abban reménykednek, hogy a dollár gyengülése valamilyen gátat vet a behozatalnak. Az iparág azonban versenyképessége romlásának okát nem kizárólag a bővülő behozatalban látja.

Az Egyesült Államokban a hazai cukortermelőktől garantált áron veszik át a cukrot, s ennek eredményeként a cukorkagyártók négyszer akkora árat fizetnek az alapanyagért, mint külföldi versenytársaik. Importcukrot csak kis mennyiségben használhatnak fel, mert a behozatal kvóta szabályozza. Az iparág a hatóságoknál azért harcol, hogy a külföldi konkurenciával azonos áron juthasson a cukorhoz, mivel az édességekhez felhasznált anyagok 50-80 százalékát jelenti. Még a két legnagyobb termelő, a *Hershey* és a *M and M Mars* is egyre súlyosabb értékesítési gondokkal küszködik, pedig az USA-ban az egy főre jutó évi édességfogyasztás már elérte a 8,5 kilogrammot.

Csendes-óceáni dinamizmus

Diktálja a fejlődést

A világgazdaság növekedési központjai időről-időre változnak. A második világháború után hosszú ideig a „motor” Nyugat-Európa volt; dinamikus növekedéssel zárkozott fel a győztes Egyesült Államokhoz. Az erőviszonyok megváltozása módosította a nemzetközi kereskedelmi és pénzügyi együttműködés 1945-öt követően kialakított kereteit, a dollár szerepe látványosan csökkent, árfolyama a hetvenes évek elején leértékelődött olyan új csillagokkal szemben, mint a jen vagy a nyugatnémet márka. Ezután 1973–1980 között az olajtermelők kora következett.

A nyolcvanas évek elejére azonban az olajtermelők lendülete — mármint azoké, akik csupán e nyersanyagra számíthattak — kifulladás, több latin-amerikai gazdaságot pedig a felhalmozott adósságállomány készített stagnálásra.

Napjainkban a világgazdaság motorjának a legtöbben a Csendes-óceán térségét tartják. Jele ennek, hogy a világkereskedelmén belül az úgynevezett tranzatlanti kereskedelemnél (ez az USA és Nyugat-Európa közötti árucserét takarja) lényegesen fontosabb az a forgalom, mely az Államok nyugati partja és a csendes-óceáni térség között bonyolódik. Kalifornia — mint állam — bruttó nemzeti termékét nézve a világ nyolcadik legnagyobb gazdaságává nőtte ki magát és a régió fejlett tőkés országai közül (USA, Kanada, Ausztrália, Japán) 1984-ben a legkisebb regisztrált növekedési ütem 4,7 százalék volt — Kanada mérte —, ez azonban így is több, mint kétszerese volt a kétszázalékos nyugat-európai átlagnak.

A legtöbb megfigyelő úgy véli, hogy a Csendes-óceán térségének felemelkedése a világgazdaság fejlődésének tartós eleme és a régió a nyolcvanas évek folyamán továbbra is a világkereskedelem motorja marad.

A fentiek fényében érdemelnek figyelmet azok a tényezők, amelyek a térség fejlődőnek minősülő országai — az ASEAN-csoport — gazdasági felemelkedését elősegítették. Az érdeklődés annak ellenére indokolt, hogy a nyolcvanas évek közepén, részben világgazdasági hatásokra, részben a belső fejlődés ellentmondásainak kieleveződése következtében több délkelet-ázsiai ország gazdasági növekedési üteme lelassult, a közeljövő kilátásai bizonytalanabbá váltak. Az ASEAN-országok fejlődésének talán legfontosabb tanulsága, hogy valamennyien exportorientált gazdaságpolitikát kíséreltek

meg megvalósítani. Ennek következtében iparuk jelentős része közvetlenül ki volt téve a világgazdasági verseny hatásainak, a fejlesztési döntéseiket a vállalatok legtöbbször a világgazdasági lehetőségek mérlegelésével hozhatták és költségeik emelkedésének is gátat szabott

zeti terméke tizennégy százaléknak megfelelő beruházást bonyolított csupán le, 1982-re az arány harmincnégy százalékra emelkedett. Még drámaibb a változás Szingapúr esetében, itt tizenegy százalékkal szemben a nyolcvanas évek elején negyvenhat százalék áll

a külpiaci továbbháríthatóság lehetősége.

Az importhelyettesítési alternatíva ezzel szemben védelmet nyújtott volna az iparágaknak a verseny elől és elősegítette volna drágán és nem hatékonyan termelő üzemek kialakulását. Az országcsoport gazdaságtörténetének másik jellegzetessége, hogy rendkívül magas beruházási rátát tudtak elérni a hazai, ugyancsak viszonylag magas megtakarítások segítségével. 1960-ban Délkelet-Ázsiában még csak Tajvan (nem ASEAN-tag) rendelkezett a bruttó nemzeti termék húsz százalékát meghaladó beruházási rátával, 1982-re Indonézia kivételével a térség országai meghaladták ezt a szintet.

A hatvanas évektől kezdve a megtakarítások ezen országokban gyorsabban növekedtek a GNP-nél. A hazai források és a külföldi — jó részt működő — tőke beáramlása a beruházási ráta dinamikus emelkedését eredményezte. 1960-ban még Malaysia bruttó nem-

és még a sor végén álló Thaiföld is 1982-ben huszonegy százalékos beruházási rátával büszkélkedhetett. (Tény, Thaiföld elsősorban a hazai megtakarításokra számíthatott, a külföldi tőke szerepe mérsékeltebb volt.)

A délkelet-ázsiai országok fejlődésének egyik legszembetűnőbb eredménye továbbá az, hogy az egy főre jutó mezőgazdasági termelést jelentősen emelni tudták, miközben a ázsiai kontinensre ez a mutató évente 1,1 százalékos romlást mutatott. Malaysiában azonban a javulás ötvenszázalékos, Thaiföldnél harmincnégy százalékos; Indonézia önellátóvá vált az alapvető élelmiszerekben. Viszonylag alacsony inflációs ráta a nyolcvanas évek elején, a vállalati önállóság és piacgazdaság, mint a gazdaságpolitika alapfilozófiája — ezek a tényezők járultak hozzá az országcsoport mintegy két évtizedes sikertörténetéhez.

G. Sz.

Kész a Szépművészeti Múzeum rekonstrukciójának terve

Többéves előkészítő munka eredményeként elkészült a Szépművészeti Múzeum rekonstrukciójának átfogó terve. A részletes kivitelezési tervek elfogadása nyomán várhatóan az év második felében megkezdődhet egyik legnagyobb múzeumunk teljes, fokozatos felújítása.

Mint Merényi Ferenc, a múzeum főigazgatója elmondta, a rekonstrukciót elsősorban az immár nyolc évtizedet „megélt” épület előregedése, fizikai és műszaki állapotának rendkívüli leromlása tette szükségessé. Ugyanakkor a múzeum mai formájában már nem képes megfelelni a modern közgyűjteményi funkcióknak sem: időközben örvendetesen megnövekedett állományának, a felbecsülhetetlen értékek megőrzésének és feldolgozásának krónikussá vált problémái, a raktárak, a kiállítási és a kutatási helyiségek szűkössége is elkerülhetetlenné tette az átalakítást-bővítést.

A rekonstrukció célja, hogy az épület műszaki felújítása mellett az eddiginél több legyen majd a kiállító tér, kialakuljon egy komplex restaurátorműhely-rendszer, valamint úgynevezett szekunder galériákkal, tanulmányi raktárakkal bővüljön a múzeum. A tervezés és az egyes ütemtervek kialakításának fontos szempontja volt, hogy a felújítás során a műtárgyakat — anyagi és védelmi megfontolások miatt — lehetőleg ne kelljen külső raktárakba szállítani, valamint az, hogy az építkezés a lehető legkisebb mértékben zavarja a múzeum folyamatos működését.

A részletes kiviteli tervek alapján — amelyet Mányi István építész vezetésével a Középpülettervező Vállalat készített — az első ütemben a múzeum két belső udvarát, valamint a márványcsar-

nok alatti területet építenék át, oly módon, hogy az a későbbiekben kiállításokra és közművelődési célokra egyaránt alkalmas legyen. Átmenetileg itt helyeznék el — immár klimatizált, megfelelően védett helyiségekben — azokat a műtárgyakat, amelyek a következő ütemekben átalakítandó épületrészekben találhatók. A második ütemben a Dózsa György út felé eső épületrészt, az úgynevezett spanyol szárnyat, a harmadik ütemben pedig a Városliget felőli, úgynevezett olasz szárnyat újítják fel.

Ez az ütemezés lehetővé teszi, hogy a több évtizedes munkálatok során valamelyik épületrész mindig nyitva álljon a közönség előtt, s folyamatosan nyílhasználnak új tárlatok is. A tervek között szerepel, hogy a múzeum gyűjteményének mintegy 100–150 legnépszerűbb műtárgyat — változó helyszínnel — folyamatosan kiállítsák.

A rekonstrukció előkészítésével, illetve megkezdésével egyidejűleg idén is nyílnak új tárlatok a múzeumban. Bemutatják egyebek között azt a rendkívül értékes szoboranyagot, a Delmárgyűjteményt, amely tavaly került immár véglegesen a múzeum tulajdonába, s amely a XIV. és XVIII. század között élt különböző nemzetiségű mesterek alkotásait tartalmazza. Látható majd két grafikai kiállítás is: a Hat évszázad grafikái című sorozat újabb ciklusa, valamint a XIX. XX. századi mesterrajzoknak az a bemutatója, amelyet tavaly a Szovjetunióban láthatott a közönség. Külföldről is érkeznek vendégtárlatok, többek között Alberto Sughi kortárs olasz festőművész életmű kiállítása tekinthető meg idén a múzeumban. (MTI)

Tanulékony fókák Karadagban

Különleges fókákat képeznek a szovjetunióbeli Karadag óceániumában: az állatok jeleket olvasnak és bonyolult feladatokat hajtanak végre. Oktatóik nagy reményeket fűznek hozzájuk. Szerintük védenek, akiket tartanak annyira tanulékonyak, mint a delfineket, alkalmasak tengeralatti földgáz- és kőolajmezők felderítésére, víz alatti fényképezésre. Talajmintákat, a tengeri állat- és növényvilág példányait hozzadják a felszínre. Halászhatnak, sőt megkeresik a

víz alatti csővezetékek szivárgásának helyét.

A fókák különleges teljesítményekre képesek: a Bajkál-tavi gyűrűsfóka például 600 méteres mélységbe is lemerül és ha kell, egy órán át nem jön a felszínre levegőt venni.

Gondozóikhoz fűződő viszonyuk más, mint a cirkuszi fókák és idomáraik viszonya, hiszen több órán, vagy napokon át önállóan és egyedül hajtják végre feladatukat, mondjuk egy hosszú kőolajvezeték ellenőrzését. (MTI)

Barátságos arcot kérek

KÖZÉLET – DIP

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács Mészáros Jánosnak, a Könnyűbeton- és Szigetelőanyag-ipari Vállalat igazgatójának több évtizedes eredményes munkája elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést szerdán Szűcs Endre építésügyi és városfejlesztési miniszterhelyettes adta át.

Az Elnöki Tanács Katona Ferencnek, a Budapesti Művészeti Hetek és Szabadtéri Színpadok Jászai Mari-díjas, nyugalmazott igazgatójának, több évtizedes, eredményes művészi, színháztervezői, vezetői tevékenysége elismeréseként az Április Negyediké Érdemrend kitüntetését adományozta.

Az Elnöki Tanács Kováts Géza érseki helynöknek, az állam és a katolikus egyház közötti jó viszony munkálásában kifejtett eredményes tevékenysége elismeréseként, 60. születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke szerdán adta át. Jelen volt dr. Paskai László kalocsai koadjutor érsek.

Az Elnöki Tanács dr. Dejcző Károly nyugalmazott rendőrezredesnek a Belügyminisztériumban végzett eredményes munkája elismeréséül az Április Negyediké Érdemrendet adományozta. A kitüntetést szerdán Kamara János belügyminiszter adta át.

Vannak még homályos pontok

A vállalati tanács fóruma az Ipari M

Tudósítónktól.

Az új vállalatirányítási formák bevezetése olyan hajtóerő lehet, amelynek hatásával még nem számolt a hetedik öt éves terv. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy ez a forrás, valamint egy markánsabb szerkezet-átalakítás megteremtheti az ipar számára a dinamikusabb fejlődés lehetőségét. Megteremtheti, ha az irányító szervek és a vállalatok között — a vállalati tanácsok (VT) közvetítésével — kialakul az eddiginél összehangoltabb, közös cselekvés.

Kapolyi László ipari miniszter fogalmazta meg ezeket a gondolatokat tegnap délután azon a fórumon, amelyet első ízben rendeztek meg az Ipari Minisztériumban a VT-elnökök részére.

Az elképzelések szerint ez a fórum a jövőben rendszeresen működne, biztosítva az együttgondolkodást, együtt-tanulást a minisztériumi és a vállalati szakembereknek. Az ugyanis bizonyos, az ipar nehéz éveket él át. A gazdasági gondokat csak fokozza, hogy tavaly és az idén a szövetekorszerűsítés intenzív szakaszát élte, éli át az ágazat. Az összes „válóper” e két évre sűrűsödik össze, az elkezdődött decentralizációs folyamatot a legtöbb vállalat most szeretné gyorsan megvalósítani. Ugyanakkor viszont a termelési-gazdálkodási

Zavar a piacon

Az áru piacok hírei között manapság *nem az olajról* esik szó a leggyakrabban. Az OPEC, mint szervezet válsága aligha kelt már meglepetést, a lasan lefelé csúszó olajár sem feltűnés tárgya. A világ hozzászólt ahhoz is, hogy immár több, mint két hónapja szünetel az ön hivatalos jegyzése a londoni tőzsdén, hisz a Nemzetközi Ónegyezmény tagjai eddig képtelenek voltak megállapodni arról, kik és milyen mértékben viseljék azon politikai következményét, amely éveken keresztül a azális piaci szint felett tartotta az ön árát.

Más áru egyezményeken esetében a piaci folyamatok befolyásolásának eltérő a módja. A Nemzetközi Kávéegyezmény például tagjai számára azt határozta meg, hogy a termékből és készletekből az adott mezőgazdasági évben *mennyit dobhatnak* piacra és milyen áron. A szervezet tehát a piacra kerülő kínálat mennyiségét és árát egyaránt ellenőrizni igyekszik: 1986 elejéig a kávé áralakulása alaposan próbára tette az egyezmény vezetőit.

Ellentétben az önnel, a kávévénál nem az okozott gondot, hogy a kínálattól tartósan *elmaradt* kereslet miatt az árak csökkenniének. A kávékrízis azal kezdődött, hogy a világtermelés mintegy egyharmadát adó Braziliából az ősszel hírek érkeztek a szezon termését puszító aszályról. Hivatalos értékelés a természeti csapásról azóta sincs, ez csak fokozta a pánikot, hiszen egyértelmű kárbecslés hiányában a legszükségesebb értékelések láttak napvilágot. A szakértők ma többé-kevésbé egybehang-

zónan úgy vélik, hogy a Sao Paulo, Minas Gerais és Parana tartományokban öt hónapig tapasztalt szárazság következtében az 1986—87-es mezőgazdasági évben a brazil kávétermelés csak mintegy tizenötmillió zsák lesz. (Egy zsák, a kávé általános elfogadott „mértékegysége” hatvan kilogramm babot tartalmaz.) Márpedig ez *csak a fele* az 1985—1986-os szezonra prognosztizáltaknak.

A jelek szerint Brazília *cseppet sem érdekelt* abban, hogy a *kedélyek megnyugodjanak* és a piacon ne vegyen erőt a pánik. A jelek szerint az ország szívesen fogadna jelentősebb áremelkedést, még akkor is, ha a kávéárrobbanás gazdasági háttere vitatható, hisz készleten a kiesésre prognosztizált tizenötmillió zsáknak több, mint háromszorosa, ötvenmillió zsák van. A legmeredekebb áremelkedés a Sao Pauló-i tőzsdén volt tapasztalható, júliusban egy zsák kávéért háromhónapi szállításra nyolcszázhuszonhétézer cruzeirót kértek, december végére az ár hárommillió fölé ugrott.

A londoni tőzsdén a kávé jegyzése a nyár végén tonnánként ezerhétszáz font volt, december közepére mintegy kétezer-nyolcszáz fontra emelkedett, hogy aztán az év végére kétezer-hatszáz fontra csúszsék vissza. Ennek ellenére az általános vélemény ma tőzsdői körökben az, hogy a kávé ára *emelkedni fog*. A határidős vásárlásokat eszközlő spekulánsok ugyanis kénytelenek voltak eladni, hogy nyereségüket realizálhassák és a hirtelen jelentkező kínálat *átmenetileg lefelé nyomta* az egyébként nyolcéves rekordot elért jegy-

zést. (A határidős tranzakció azt jelenti, hogy valaki későbbi szállításra ad el egy ma meghatározott terméket, illetve későbbi átvételre vásárol *ma* fixált áron. A profit vagy veszteség az előre meghatározott ár és a teljesítés időpontjában ténylegesen érvényesülő jegyzés különbsége.)

A Nemzetközi Kávéegyezmény az események hatására az áremelkedést úgy igyekezett mérsékelni, hogy *két részletben is emelte* tagjai exportkvótáját. Ha a jegyzés emelkedik és tartósan magas szintű marad, a szervezet szabályai szerint a kvótákat fel kell függeszteni és az ötvenmillió zsákos készlet piacra kerül. Ez a mennyiség az 1985—86-os várható termésnek *mintegy a fele* és hirtelen megjelenése alighanem újabb krízist idézne elő —, de most már a piac *összeomlásának*, a jegyzés zuhanásának a dilemmája világos: emlékeztet, mi történt 1975-ben. Akkor a fagy a brazil kávétermés *kétharmadát pusztította el*, a természeti csapás következtében a kávé ára másfél év alatt *hétyszerére* nőtt. Ez a veszély most *nem fenyeget*, de a termelők számára nyilvánvalóan jól jön az áremelés. Csoportjuk mintegy ötven tagból áll és közülük Afrika és Latin-Amerika tizenhat országa számít a kávéra exportbevételeinek egynegyedét meghaladó mértékben.

A termelők azonban arra is emlékeznek, mi történt *később* a világpiacon. A kávé iránti kereslet az áremelés hatására *zuhanni* kezdett, a termék iránti igény jelentősen visszaesett és 1978-ban az ár hatvan százalékkal csökkent.

Gara Szabolcs

fedezték föl a neyben... anyag kereskedő telepén a hullát, a kerítés mellett.

Ijesztő a helyszíni szemlén készített fénykép. V. György fél kezével a kerítést markolja, a másikat lazán ököbe szorítva a mellén nyugtatja. Arca felismerhetetlen, féloldalt bilentve nyugszik a földön. Jobb térdét felhúzta, bal sarkát mintha támasztékot keresne, a földnek szegezte. A tetteseket perceken belül elfogták. Kauremszki Csabát részeg álmából riasztotta föl a rendőr, a fiatalember hirtelenjében azt sem tudta, hol van.

Az előző napra, 1984. október 31-re Kauremszki szabadságot kért, hogy elmehesen vagon pakolni. De a vagon nem jött, hiába várta két társával együtt. Hát elkezdtek inni. Egy liter borral nyitottak, utána küldött még két-három deci pálinkát. Ha már beindult, nincs megállás, aznap még vagy húsz üveg sört is megivott. A fiatalkorú T. Attilával az Ági presszóban találkozott délután. T. Attila akkor jött meg a munkából, s a délután hátralevő részében kilenc üveg sört és két feles barackot ivott meg. A harmadik vádlott, Nuver Zoltán fél hétkor kezdett inni

Egyszóval október 31-én estére együtt volt a társaság, s mindenkiben jócskán volt ital. Ballagtak a vecsési utcán, míg nem föltűnt egy szénával megpakott lovasszekér. A kocsis megállította a lovakat, leszállt a bakról s tüzet kért T. Attilától. A fiú megismerte a kocsist, még cigarettát is adott neki. Kauremszki se szó, se beszéd, úgy szájbavágta a férfit, hogy az menten elterült. Kauremszki rávetette magát, s verte volna tovább, de a kocsiról vasvillás alak pattant le, elzavarta a verekedőt. Kauremszki még jobban begőzölt, s nekiesett G. Imrének, amiért az nem szállt be a „bunyóba”. G. részeg volt, az első pofontól rögtön az árokba bukott. Maradt is volna ott szívesen, de a másik három elvonszolta az Ági presszóhoz. Ott talán magához is tért volna G., de Kauremszki megint leütötte. G. ismét az árokban kötött ki. Mindhárman ráugrottak és módszeresen püfölték a tehetetlen alakot, míg maguk is megsérültek; Kauremszki keze vérezni kezdett. Akkor otthagyták a vérző férfit. Egyenesen a tüzelőkereskedő telepére indultak. Ott dolgozott ugyanis Nuver Zoltán,

ték az iroda elé, hiába könyörgött a földön fekvő férfi, ütötték, ahol érték. Azután kivonszolták az utcára, s ide-oda rángatva pofozták. Egyik utcáról a másikra, vagy kétszáz méteren keresztül. Végül a tehetetlen testet visszarángatták a telepre. V. már nem is nyöszörgött, de még mindig verték, péppé rugdalták a fejét. Az olajtöltő kút tetejére fektették, T. Attila még fejberügte, azután a betonnak csapták a férfi koponyáját, majd otthagyták. A kút tetejéről bucskázott a kerítés mellé V. György —, oda, ahol másnap megtalálták.

„Lehet, hogy ittam, lehet, hogy belerúgtam, lehet, hogy megvertem” — Kauremszki vallomásának szinte minden mondata így kezdődik. Igazat mond, amnéziás részeg volt aznap este. „Nem tudom hogy miért vertem meg V. Györgyöt” — mondta az egyik kihallgatáson. A másik kettő se tud magyarázatot erre. Ez persze nem is rájuk tartozik. A kriminológusok, kriminálpszichológusok dolga kideríteni az értelmetlen, céltalan és fékezhetetlen agresszivitás magyarázatát. S. B.

A „FOK-GYEM”

Finommechanikai

és Elektronikus

Műszergyártó

Szövetkezet felvesz:

Nagytétényi út 100–102.

sz. alatti telephelyre

mellékfoglalkozású

vegyésmérnököt.

Jelentkezés:

FOK-GYEM

Szövetkezet,

Bp. XI.,

Lágymányosi u. 14.,

személyzeti és oktatási

osztály.

Telefon:

Csepel Vendéglátó Vállalat

felvételre keres üzemi konyháiba

– szakképzett szakácsokat

– szakképzett és betanított
konyhai dolgozókat

– egy- és kétszemélyes
munkahelyi büfébe

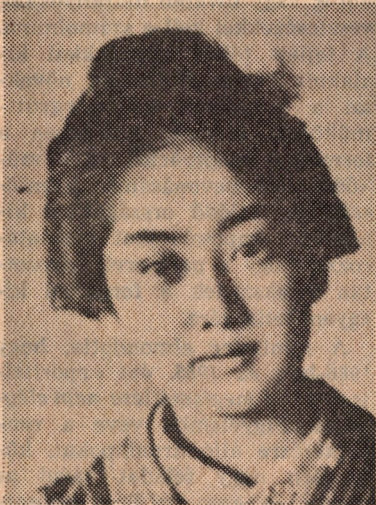
szakképzett büféseket.

Japán kihívás a kozmetikai piacon

Nincsenek gyenge pontjai...

A világ idáig nem sokat tudott a japán kozmetikai iparról, hiszen a nemzetközi piacon elsősorban az amerikai és a francia ágazat márkás és kevésbé neves termékeit „jegyzik”. A világ azonban rövid időn belül megismerkedik a szigetország „szépészeti iparának” termékeivel, mert a legnagyobb kozmetikai cikket gyártó cég, a Shiseido elhatározta, hogy világméretű offenzívát indít piaci részesedésének növelésére.

A Shiseido a francia L'Oreal és az amerikai Avon után a világ harmadik legnagyobb kozmetikai cége. Termékei eddig Japánon kívül elsősorban Ázsiában voltak ismertek, de 1986-ban az óriásvállalat szeretne betörni az ágazat „márkás” cégei közé. A japán piacon évtizedek óta tartja vezető

helyét, piaci részesedése 22,6 százalék. A második legnagyobb japán kozmetikai cikket gyártó vállalat, a Kanebo 12,3 százalékot mondhat magáénak. (Jól jellemzi a hazai kozmetikumok népszerűségét Japánban, hogy a külföldi vállalatok közül a Max Factor rendelkezik a legnagyobb — 2,3 százalékos — piaci részaránnyal.)

Az óriásvállalat eladásainak értéke tavaly 1,5 milliárd dollár volt, s ebből az összegből 62,4 millió dollár profitra tett zert. S a tavalyi esztendő a gyengébb évek közé tartozott, hiszen a korábbi 3,7 százalékkal szemben csak 1,7 százalékkal növekedett a Shiseido forgal-

ma. Figyelemre méltó, hogy a vállalat bevételeinek 6 százalékát fordítja belföldi hirdetésekre. Ez az összeg meghaladja a Japánban megtelepedett amerikai kozmetikai ipari cégek hirdetési részarányát.

A Shiseido — amely Moisture Mist és Shiseido Facial márkaneven hozza forgalomba termékeit — forgalmában az export részaránya meglehetősen alacsony, tavaly a bevételeknek mindössze 9 százaléka származott külföldről. Nem jártak sikerrel a korábbi évtizedek nagyobb méretű exportpróbálkozásai, mert a cég nem tudta felvenni a versenyt az ágazat vezető amerikai és francia vállalataival. Az elmúlt két évtizedben például kétszer akart a Shiseido termelőüzemet létrehozni az Egyesült Államokban, kísérletei azonban kudarcra jutottak. Maradt tehát a közvetlen eladás az amerikai piacra: ennek értéke tavaly elérte a 63 millió dollárt. Az amerikai piaci behatolás során a japán vállalat kényszerült arra, hogy hirdetési és termékei a legelőkelőbb magazinokban, illetve áruházakban jelenjenek meg. (Rendszeresen közli a Shiseido-hirdetéseket a Harper's Bazaar, s a kozmetikai cikkek megtalálhatók a legdrágább áruház, a Bloomingdale's kozmetikai butikjaiban.)

Miután a hazai piac az elkövetkező években csak lassan bővül, s a Shiseido mind az anyagi eszközök, mind pedig a termelés és a minőség oldaláról felkészültek és „felőttnek” érzi magát, hogy versenyre szálljon az ágazat vezető cégeivel. A világ sok országában nyit idén a vállalat üzletet, ahol nemcsak kozmetikai cikket akarnak árulni. Az üzletháló-

zat egy része a kozmetikumok mellett konyhai felszereléseket és formatervezett dísz tárgyakat is árusít, más boltokat pedig a tinédzserekre, valamint a frissen házasodott hölgyekre „profilíroznak”. Ezekben az üzletekben többek között Shiseido-ételeket is árulnak majd.

Az amerikai és a francia versenytársak egyelőre nem tartanak pozícióik megingásától. Abban azonban biztosak, hogy a Shiseido növelni fogja részesedését a világpiacra, mert nemcsak a termékei jók, hanem a marketingmunkája is elsőrendű. Ráadásul az elmúlt két évtizedben számos japán iparág és vállalat bizonyította be, hogy képes rövid időn belül meghatározó szerepet játszani a világpiacra.

A külföldi cégek odafigyelését jól jelzi, hogy az amerikai Max Factor cég utasítást adott japán leányvállalata vezetőjének: tanulmányozza részleteken a Shiseido termelési, értékesítési és reklámmódszereit, s tegyen jelentést az ügynevezett gyenge pontokról. Több hónapos elemző munka után Victor Harris, az amerikai kozmetikai ipari vállalat japán részlegének elnöke arra a következtetésre jutott, hogy a Shiseidónak *nincsenek gyenge pontjai...*

Tanácskozás a külkereskedelem feladatairól

Csütörtökön a Magyar Kereskedelmi Kamarában a külkereskedelmi és a külkereskedelmi jogú termelő vállalatok vezetői tanácskoztak az ágazat legfontosabb teendőiről. A megbeszélésen jelen volt Veress Péter külkereskedelmi, Kapolyi László ipari és Vánca Jenő mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter és több más tárca képviselője.

Veress Péter külkereskedelmi miniszter elmondta, hogy a VI. ötéves terv legfontosabb célkitűzését — az ország fizetőképességének javítását — sikerült elérni. Ugyanakkor ebben az időszakban a gazdaság exportképessége a konvertibilis elszámolású piacokon romlott. Nem sikerült a termelési szerkezetet a nemzetközi igényekhez igazítani. Ebben döntő szerepe volt annak, hogy a műszaki fejlesztés a szükségesnél gyengébben haladt. Eppen ezért a VII. ötéves terv időszakában a műszaki fejlesztés meggyorsítása elsődleges fontosságú.

A miniszter többek között rámutatott arra, hogy a következő öt évben rendelkezésre álló fejlesztési források felhasználásánál erőteljesen szelektálni kell. Emellett nagy szükség van a meglévő termelő kapacitások továbbfejlesztésére, a termékkála állandó korszerűsítésére.

A miniszter tájékoztatta a vállalatvezetőket a KGST-országokkal folytatott, ötéves tervezetések eredményeiről, illetve a hosszú lejáratú államközi megállapodásokról. Elmondta, hogy a KGST áruforgalomban erőteljesen nő a feldolgozóipari termékek korszerűségével szemben támasztott igény. Eppen ezért a Szovjetunióval folytatott együttműködés keretében kölcsönösen meghatározták a következő öt évben korszerűsítendő termékek

körét. A tervezetű tárgyalások eredményei, valamint a hosszú lejáratú megállapodások megfelelően alátámasztják a VII. ötéves terv célkitűzéseit. A miniszter felhívta a vállalatvezetők figyelmét arra is, hogy a rubel-elszámolású export teljesítése érdekében fontos feladat a szállítások ütemességének javítása, a szerződésköti tevékenység gyorsítása. Keresni kell a forgalom kiegyenlített növelésének lehetőségeit.

A konvertibilis külkereskedelemben azzal számolnak, hogy a következő öt évben a külgazdasági környezet nem rosszabbodik ugyan, de továbbra is szigorú követelményeket támaszt. Alkalmazkodó képességünkön múlik, hogy a népgazdaság helyzete javul-e, vagy további hátrányokkal, veszteségekkel kell-e számolnunk. A fejlett tőkés országokkal kialakult kapcsolatainkban növekszi a fejlettebb, tartós együttműködési formák, különösen a termelési kooperációk és a működő tőke bevonásának jelentősége. A fejlődő országokkal kialakított kapcsolatokat meghatározza, hogy a partnerek fokozottan törekszenek a forgalom kiegyenlítetttségére.

A miniszter elmondta, hogy 1986-ban az 1985. évi exportteljesítmény megismétlése nem elégséges. Figyelembe véve a rendelkezésre álló árualapokat, különösen nagy feladat hárul az iparra, és ezen belül is elsősorban a feldolgozóiparra. A munka színvonalát nemcsak a termelésben, hanem a külkereskedelemben is emelni kell. 1986 folyamán egyszerűsítik a külkereskedelmi jog odaítélésének eljárását. Bizonyos feltételek mellett a vállalatok az engedélyeket az idén már külön eljárás nélkül megkapják.

(MTI)

tomatikai elemek gyártásában érdekelt vállalatoknak tavaly gyakorlatilag nem volt pénzük beruházásokra, OMF-támogatások is csak műszaki fejlesztésekre jutottak. Am, mivel enyhült a műszaki fejlesztési alap képzésére vonatkozó szabályok korábbi szigora, egyre több vállalatnál csipkednek le a MÚFA-ból a bérfejlesztés javára. A kép tehát most úgy fest: amíg az elmúlt esztendőben a beruházásaikat kényszerültek csökkenteni, most önként fordítanak kevesebbet a korszerűbb termékek létrehozására. Így hovatovább félt, hogy pár év múltán nemcsak az lesz kérdéses, hogy min, hanem az is, hogy mit gyártanak. Ráadásul az automatikai ágazat vállalatainak nyeresége — hiába a látványos termelésfelfutás — az elvonások és a terhek következtében várhatóan idén sem lesz több a tavalyinál.

Mindemellett talán eltörpülnek azok a problémák, amelyeket az automatikai eszköz- és rendszerfejlesztési program tapasztalatait elemezve sorolt Balotay Kálmán. Mint mondta, a program nem futott zátonyra — mint egyesek hangoztatják —, hiszen számos csúcseredmény is született. Mint például a Műegyetemen kifejlesztett és az AEG-nek „lábon”, licencben eladott mikroprocesszoros hajtásszabályozás. A VILATI-ban vállalati forrásból készítettek a Szerzőgépipari Művek megmunkáló központjaihoz világszínvonalú, hattengelyes CNC-vezérlést, amelynél még jóval egyszerűbb berendezéseket sem lehetne a COCOM-listák miatt nyugatról beszerezni. Itt említhetők az inkább az üzlet volumenét tekintve jelentős gázliftrendszerek is, amelyeket az MMG Automatikai Művek Nyugat-Szibériába szállít.

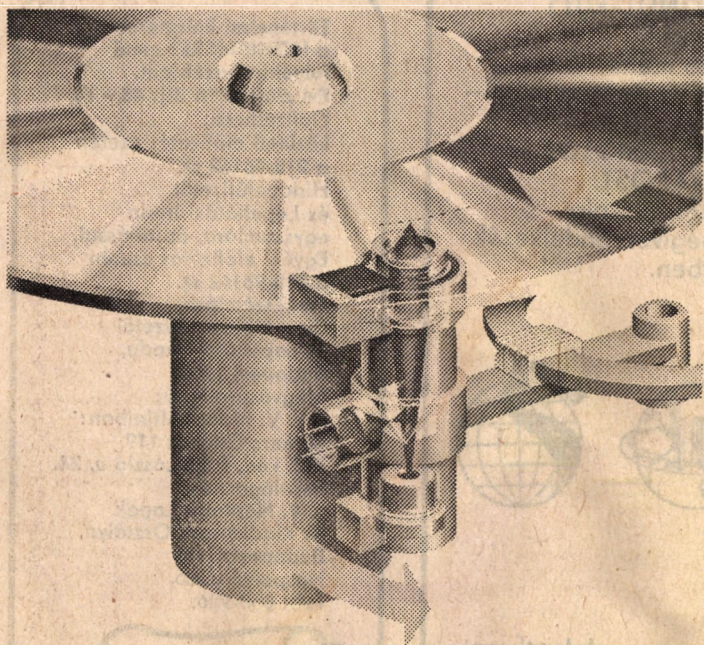
Ha kicsi a gárda...

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI

ÉRVÉNYBEN: 1986. JANUÁR 17.

Devizanem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 100 egységre forintban		

MHT

LÉZERREL A LEMEZEZT

A képmagnónak hét esztendőre volt szüksége, hogy olyan piaci sikereket és eredményeket érjen el, mint a mindössze három éve hódító kompakt hanglemezek és lemezjátszók. Az elektronikai forradalom legújabb terméke a gyártóknak hatalmas üzletet ígér, különösen évtizedünkben, amikor az új termék piacát még a *kínálatot meghaladó* kereslet jellemzi.

A holland Philips és a japán

Sony egymástól függetlenül 1983-ban jelent meg új termékével, a lézeres lemezjátszóval és a hozzá tartozó kompakt hanglemezzel a piacon. A kompakt lemez (DC) mindössze 11,75 centiméter átmérőjű, műanyagból és alumíniumból készült korong. Ügynevezett digitális hangrögzítéssel veszik fel a lemez „alapanyagát”, s a túlnélküli lézermalémezjátszó kiváló, zöreijmentes hangminőséget ad. A CD-re 74 percnyi műsor rögzít-

hető, a lemezjátszó élettartama pedig tízszerese a hagyományosnak.

Jól jellemzi a CD-lemezek és lejátszók népszerűségét, hogy 1983-ban mindössze 0,3 millió lemezjátszó és 8 millió korong készült, 1985-ben viszont már *egy-millió berendezést* és 15 millió korongot adtak el. A piaci előrejelzések szerint 1986-ban 1,6 millió lemezjátszó és 30 millió CD talál gazdára. Elfogyna több is, azonban a piacot egyelőre a *hiány* jellemzi, különösen lemezből van kevés.

Elsősorban azzal magyarázható a hiány, hogy maguk a *gyártók sem számítottak ilyen kirobbanó sikerre*. Ma mindössze tíz vállalat gyárt a világon kompakt lemezeket, s ezek kapacitása is 18 hónapra előre lekötött. (Érdemes megjegyezni, hogy a Hungaroton is gyártat külföldön, illetve exportál digitális technikával készült CD-lemezeket.) A nagy üzlet láttán tavaly több cég is elhatározta, hogy „beszáll” a CD-üzletbe: többek között a holland Philips és az amerikai Du Pont határozta el közös vállalat létesítését az USA Észak-Karolina államában.

A termelés növekedésével párhuzamosan — a viszonylagos hiány ellenére — évről évre mérséklődik a lemezek és lemezjátszók ára. Míg 1983-ban egy lemezjátszó átlagosan 750 dollárba került, tavaly decemberben az ár 150 dollár alá süllyedt. A OD-lemezeknek 1983-ban 16 dollár volt az átlagára, 1985 végére 11 dollár körül alakult az átlagos ár.

Elektronikai szakemberek véleménye szerint a közeljövőben tovább olcsóbbodnak majd a lemezek és a lemezjátszók. A hiány láttán ugyanis a dél-koreai elektronikai ipar elhatározta, hogy „beszáll a ringbe”. Várható, hogy az évtized vége előtt az ázsiai ország elárasztja majd a piacot *CD-korongokkal és -lemezjátszókkal*, s az előrejelzések szerint a lemezjátszók ára a bőséges kínálat hatására 100 dollár alá süllyedhet. A mai gyártóknak tehát még van néhány „jó évük” az *extraprofit lefőlözésére*.

Persze, a japánok sem ülnek ölbetett kézzel, igyekeznek termelőkapacitásukat rohamosan bővíteni, s mielőtt még a dél-koreaiak elárasztanák a piacot, a szigetország nagy elektronikai cégei néhány műszaki újdonsággal

lepek meg a vásárlókat. A Sony például megkezdte a CD-lemezjátszók gyártását személyautók részére, a Technics pedig hordozható kivitelben is gyártja a lemezjátszókat. (Mivel a készülékben nincsen hangszedőtű, a kis alakú „doboz” nem érzékeny a mozgásra, minden helyzetben kiváló hangminőséggel szolgál.) Piaci felmérések szerint 1986-ban az igényeknek mintegy negyedét elégítik ki. A CBS amerikai rádiós és televíziós társaság közvélemény-kutatása szerint 1985 végén a lemezb vásárlóknak 15 százaléka már csak a CD-k iránt érdeklődött, s az idei esztendő végére a lemezbarátok egyharmada az új, fémes fényű korongot keresi majd a boltokban.

Kétségtelen, hogy a lézermalémezjátszók és a CD-k óriási üzletet jelentenek, a nagy bevételek pedig nemcsak a berendezések és korongok gyártóinak jönnek jól, hanem az egész szórakoztató üzletet fellelendítik. A CD-k ugyanis akkor jelentek meg a piacon, amikor világszerte stagnált a lemezjátszók és a magnetofonok, valamint a hanglemezek és a műsoros kazetták eladása. 1983-ban tombolt a videoláz, s úgy tűnt, hogy a hang nem veheti fel a képpel a versenyt. A gyártóknak és a forgalmazóknak azonban *segített az új technika*. A CD-versenyben Japán és néhány nyugat-európai ország számottevő előnyre tett szert az Egyesült Államokkal szemben. Az USA-ban ugyanis jelenleg mindössze egyetlen cég — az Indiana állambeli Terre Haute — gyárt nagyobb mennyiségben CD-korongokat Nyugat-Európa számára tehát ezen a területen lehetőség nyílik a Japánnal való együttműködésre illetve az előny megtartására az Egyesült Államokkal szemben.

A CD-k rohamos terjedése, s az igény növekedése jó üzletlehetőségeket teremt azoknak az országoknak, amelyek maguk is elismert lemezgyártók. A CD-technika meghonosítása ugyan beruházást igényel, de a kiadások viszonylag rövid időn belül megtérülnek a nagy kereslet miatt. Kérdés azonban, hogy rejtegetnek-e tarsolyukban új technikát a szórakoztató elektronikai ipar cégei? Amennyiben újabb meglepetésre, forradalmi újításra készülődnek, könnyen előfordulhat, hogy a most virágzó CD-iparág is „beáll” a stagnáló ágazatok sorába.

MBM

**Tejipari
Szállítási
Szolgáltató
és Készletező
Vállalat**
felvételre keres:
– kontírozó
könyvelőt,
– gépkönyvelőt
ROBOTRON
5130-as gépre

Jelentkezni lehet:
**Tejipari
Szállítási
Szolgáltató és
Készletező Vállalat**
Budapest XI.,
Bartók Béla út 120-122.
Munkaügyi Osztály

**A BETONÖTÉPÍTŐ
VÁLLALAT**
változó munkahelyre
– Pest megye területén –
felvesz
**BÉRELSZÁMOLÓT és
PÉNZTÁROST.**
Szakközépiskolai
érettségivel rendelkezők
előnyben.

Jelentkezni
lehet:
Budapest VI.,
Népköztársaság útja 9.
Munkaügyi osztály.

**Történelmi önismeret
a HONISMERET című
folyóirat hasábjain.**
Évi előfizetési díj: 48,- Ft.
Előfizethető:
közületi előfizetés esetén
a 215-96162 sz.
Hírlapelőfizetői
és Lapellátási Iroda
egyszámlára, átutalással.
Egyéni előfizetés esetén
a 215-96162 sz.
csekk számlára.
Cím: Hírlapelőfizetői
és Lapellátási Iroda,
Budapest 1900.
Megvásárolható:
a L. V. hírlapboltjaiban:
IX. ker., Üllői út 119.
XIII. ker., Rajk László u. 24.
Felvilágosítás:
L. V. Népfőnt Lapok
és Kiadványok Osztálya,
Budapest, 1155
Naspolya u. 25.
Tel.: 630-926.

Keleti közelében lévő „K” kategóriás, országos vállalat
a központjába felvételre keres:

**építészmérnököt,
belsőellenőrt,
gyors- és gépíró, és
titkárnőt**

Fizetés gyakorlattól függően, megállapodás szerint.

Jelentkezni lehet:
Erdei Termék Vállalat
személyzeti osztálya
Budapest VII., Huszár u. 7. szám.
Telefon: 225-082

VOS:**ló?**

ban, hogy az orvosoknak — a sportágak szakorvosainak is — kötelességük felhívni a figyelmet a sérülések, a károsodások formájában leelkedő veszélyekre. Legalább annyira, mint amennyire gyógyítaniuk is kötelesség. A szabad — és követ-